

CALA·MURTA

BOLLETÍ DE LA FUNDACIÓ "ROTGER-VILLALONGA"
DECEMBRE 2020

41

CASTELLET DE CALA MURTA,
ENSALIVANT EL COSTAT...
PER CLOURE LLOC TAN SAGRAT
LA TEVA PARET NO ÉS CURTA.
BELLINI, LLADRE QUE FURTA

TERRA I MAR DE NOSTRA ARREL,
VET AQUÍ, AMIC, NOSTRE ANHEL:
SI ARREU VOLANT LLANCES ESQUES,
I FOTOS DES DEL CEL PESQUES,
FELIP, VAGIS DRET AL CEL...!

Honor i gratitud a Felip Bellini, artista-fotògraf

cala murta

Bolletí de la **Fundació “Rotger-Villalonga”**
Desembre 2020. Cala Murta de Formentor
Pollença - Mallorca

Coordinació: Bernat Cifre
Secretaria i administració:
C/ Ramón y Cajal, nº3. Pollença

Tel. +34 **971 533 712**

e-mail: frv@fundacionrotgervillalonga.e.telefonica.net
www.fundacionrotgervillalonga.org

LA NOSTRA PORTADA.

Vet aquí el “Castellet de Cala Murta”, un faralló com el puny estret aferrat a un braç. És el braç esquerre de la Cala, entrant-hi des de la Badia de Pollença. Braç i “castellet” que coneixen les oblades i els pescadors d’oblades.

Agraïm infinitament a l’amic Felip Bellini que ens hagi permès reproduir aquesta i alguna altra foto del seu recent llibre “Pollença des de l’aire”, que l’acrediten com artista de la fotografia; ell que armat un temps de botes i motxilla havia trescat totes les crestes de la pollencina geografia, ara amb ales d’avioneta i al costat del pilot, al qui Felip tracta de “pacient” Gabriel Gomila, la sobrevola d’aquí i d’allà, benefici dels ulls i imaginació de quisvulla.

Ajuntament de Pollença

Departament de Cultura, Patrimoni
i Política Lingüística
Consell de Mallorca

Fotos:

Arxiu Cala Murta

Disseny i maquetació:

Xavier Gutiérrez

Impressió:

Servei Gràfic Eugeni, Palma

Dipòsit Legal PM 432-1980

Quarantena? També està en quarantena la Revista “CALA MURTA” de la Fundació Rotger Villalonga en son n° 41? Idò sí, què vos creieu? Però no en quarantena sanitària degut a la pandèmia del Covid-19, sinó en quarantena cronològica: l’haver entrat en la desena dels quaranta anys d’edat, i Déu faci que arribem al n° 50. I més desenes. I més.

Començam la Revista recordant una de les darreres edicions de LO PI apareguda fa dos anys, de la qual en dóna compte el CM-40. Benvingut sia també el record d’ara.

Dedicam després unes pàgines a Mª Antònia Salvà de sa Llepassa (Palma, 1869-Llucmajor-1958) en el 150è aniversari de la seva mort, efemèrides celebrada a molts de cercles literaris d’aquí i d’allà. Així l’exquisida poeta llucmajorera, deixeble inicial de Costa i Llobera, torna a tenir lloc a la nostra “Cala Murta”. I amb molt de gust.

Dins un ambient de confraternitat costailloberiana tenim una molt suggestiva col·laboració sobre personatges passats i presents, familiars o aliats del poeta, i fins il·lustres figures clàssiques. Tot molt intencionadament endreçat. Ja ens direu el què.

I un valuós escrit de sonor títol, “Breu lloança a la mar nostrada”, honra de les nostres pàgines. La Mediterrània, passatge i paisatge anímic de Costa, presidit -què me’n direu?- pel Colomer, l’airós illot de la ribera tramuntana de Formentor. Llegiu i rellegiu.

D’una seriosa publicació hem extret unes pàgines relatives a Costa i Llobera i Sóller, el seu roquissar, la seva horta i dos dels seus fills il·lustres. Tot ben equipat de dates i dades.

I d’una jove del Port de Pollença, estudiant d’Història a Escòcia, hem rebut una crònica bategant dels campaments a Cala Murta, des de la seva fundació a 1974, fins a llur tancament el 2015. Són quaranta un anys plens de vivències i alegries. Oh campaments de Cala Murta, quan serà la vostra jubilosa resurrecció?

Omplim les darreres pàgines d’aquest CALA MURTA-41 amb la reproducció de les portades (i qualche cosa més) de les recents publicacions de la Fundació Rotger-Villalonga, encapçalades per l’esperadíssima Edició Crítica de “Tradicions i Fantasies” de Costa i Llobera. (Amb aquest 5è

tom caminam cap al 10è de la magna i ansiada empresa de la Fundació). I amb caires més divulgatius, la portada de l'Antologia Poètica que l'Editorial Moll oferia el 1972, cinquantenari de la mort del poeta (1854-1922), i que, després de varies edicions, s'esgotà fa temps. La Nova editorial Moll ha volgut subtitular aquesta reedició d'ara amb un vers finament líric d'en Costa: "La mar de blaves planures...", de l'alt poema "Damunt l'altura"(1874). I finalment la portada i uns versos del recull "Cala Murta, racó de ma vida", obra d'un dels membres de la Fundació. I encara alguna prosa i algun poema arribats gairebé a deshora.

Tot aquest cabal literari o històric apuntala les pàgines centrals, mostres dels planols i fotos en 3 dimensions ("renders"), i vistes recents de la bastida del nou edifici: la Delegació de la Fundació Rotger-Villalonga a Pollença, bressol de Costa i Llobera. Situat el casal a la cantonada dels carrers Jonquet i Philip Newman, aula d'estudi, biblioteca, sala d'actes, etc., sobreposades per unes vivendes o pisos d'arrendament... són uns murs que intenten acostar més Costa a Pollença i Pollença a Costa, i entre la Vila i àrees més amples. Esperam una propera i feliç inauguració, fet que sens dubte marcarà un abans i un després en la història de la nostra fundació, nascuda el 1979, o sia ara fa 41 anys. I, per què no?, un motiu, un punt d'alleujament enmig dels horrors de la pandèmia del Covid-19; mentre també a Déu pregam que, pels mèrits del seu Servent Poeta, ens alliberi prest d'aquest apocalíptic assot.

—EDITORIAL Cala Murta-41	
—El pi de Formentor per Lluís Servera Sitjar	pàg. 4
—Costa y Lloberianos, por siempre per Román Piña Homs	pàg. 6
—Breu lloança de la mar nostrada per Damià Vidal i Rodríguez	pàg. 9
—Miquel Costa i Llobera, Maria Antònia Salvà: diàleg poètic per Margalida Tomàs	pàg. 13
—“Orfenesa” de Mª Antònia Salvà	pàg. 16
—Costa i Llobera i Sóller de Fc. Xavier Vall i Solaz	pàg. 17
—La “Cara B” de Costa i Llobera per Joan Martorell Palou	pàg. 23
—El nou edifici. Sala de cultura, conferències i actes de la Fundació Rotger-Villalonga a Pollença. per Fèlix Ferrer i Rotger	pàg. 25
—De diada a diada. Crònica Costailloberiana. Curs 2019-2020	pàg. 29
—Miscel·lània Redacció de Cala Murta	pàg. 37
—Publicacions recents de la F.R.V. —“ Tradicions i Fantasies ”	pàg. 38
—“ La mar de blaves planures ”	pàg. 42
—“ Cala Murta, racó de ma vida ”	pàg. 44
—Quantes coses inspiren els pins! “A un pino”, de Dionisio Ridruejo y Jiménez	pàg. 46
—Els campaments de Cala Murta fins al seu tancament el 2015 per Joana Cifre Borràs	pàg. 47
—Joves poetes de la Mediterrània: Margalida Tous Binimelis	pàg. 52

EL PI DE FORMENTOR

per Lluís Servera Sitjar

El jove Miquel Costa i Llobera passejava sovint per les meravelloses garrigues de Formentor. Tenia vint-i-un anys quan totes les muses de l'Univers acudiren a ell. Tota la llum que encén, de tant en tant, el cor dels artistes s'estengué entre les seves venes de poeta. I aquelles muses el portaren a la imatge d'un pi vinclat prop de la ribera marina. Aquell pi entrà dins la seva ànima exquisida i per sempre més en la nostra literatura.

Ens trobam a l'any 1875 i la fe i la ciència no s'entenen gaire. No va ser fàcil per un jove cultivat, inquiet com era Miquel Costa deixar-se guiar amb tal determinació per les ones de la fe. Aquell jove intuïa que tant per als caminois de la bellesa com per als del sofriment sols en Déu es troba plenitud absoluta. I de semblant convicció en volia fer ideal. Un ideal fort, robust, que no es clivellàs en els primers cops ni en les darreres ferides. Ell ja sabia molt bé que era una pèrdua. La seva mare va morir quan a penes comptava amb deu anys. Per tot plegat, el jove Costa necessitava caminar tot sol i desaparèixer del món per tornar al món tot nou i amb milers d'il·lusions com flors d'estepes joanes. I era entre el càrritx i les alzines ufanes i prop d'aquell solitari pi on descobriria tot el cohort que ve del cel per als qui el cerquen amb entusiasme, per als qui alhora viuen amb humilitat.

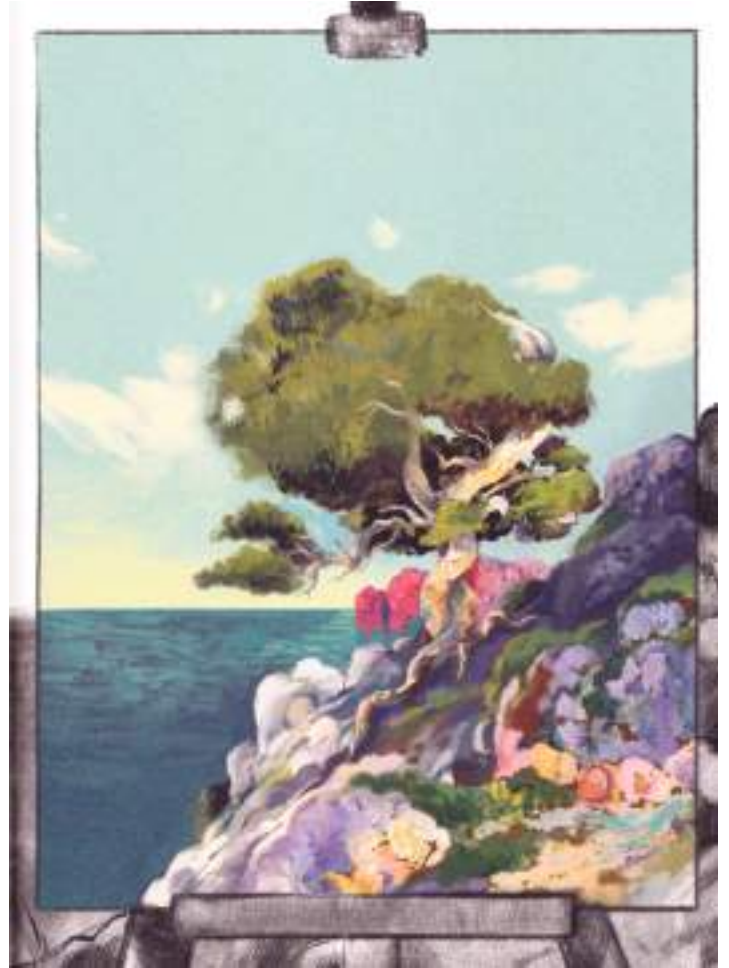
Es cert, la vida d'un home o una dona és un misteri. I no ho sabem mai tot al que

nia en el plec dels seus anhels. Però el jove Miquel Costa si que desvetllà en aquell pi fet poema les traces de tot el que dins ell mateix esperava ser. Ell volia seguir la petjada de la bondat i del servei als altres respirant en cada batec de fortalesa. Tenia la convicció que aquí on acaba la poesia comença la pregària. I no volia deslligar les paraules belles de les paraules consoladores.

El pi de Formentor representa la identificació de l'home-poeta amb l'arbre i la sublim admiració pel que aquest representa. Un arbre que endinsat a la terra, s'enlaira cap al cel i és capaç d'agermanar les branques sensibles de la realitat amb les brises invisibles de l'esperança. Un arbre que esdevé exemple de resistència. Un arbre que de manera contínua ha de mantenir-se ferm davant in comptables temporals. No rep també la nostra vida també les tempestes de les separacions, de les malalties... no puja a vegades pel nostre cor la saba de l'enyorança?

El poeta ens diu que com l'arbre la nostra ànima sempre pot resistir: “*Amunt, ànima forta! Traspassa la boirada/i arrela dins l'altura com l'arbre dels penyals*”. Arrelar dins l'altura, això és, dins els ideals que ens perfeccionen com a persones i no són altres que l'entrega als altres, la recerca del bé comú, el foment de la germanor... la mirada cap al Déu-Amor.

Ara tenim la gran sort que el poema s'ha publicat gràcies a Saïm Edicions. Una bella

Del llibre "*El pi de Formentor*", de Saïm Edicions, 2019, il·lustrat per l'artista Toni Galmés hem reproduït les pàgines 44 i 77: el pintor cerca apassionadament, un arbre model pel seu "pi". Trobat i pintat així l'ofereix a l'espectador.

edició amb il·lustracions de Toni Galmés, un pròleg de Maria del Mar Bonet i un epíleg de Joan Buades. Per si fos poc un estudi introductori, acurat i ple de saviesa, de Bernat Cifre Forteza que en descriu el poema com "*Idea altíssima/Sonoritat grandiosa/Poema insuperable*". No coneixem entre nosaltres ningú que hagi estimat tant la figura i l'obra d'un poeta com Bernat Cifre ha estimat la figura i l'obra de Miquel Costa i Llobera.

Un veritable apostolat que mereix el més gran dels elogis per a la seva constància i fidelitat. Una dedicació que ha contribuït

de forma extraordinària a la comprensió i estimació d'una figura cabdal de les nostres lletres. Entre nosaltres, aquí a Montuïri, ha recitat de forma extraordinària aquest poema l'amic Antoni Mateu "rei". Finalment recordar que l'any 2022 es complirà el centenari de la mort de Miquel Costa i Llobera. Una mort que es va produir mentre predicava un 16 d'octubre de 1922 a Ciutat.

Costa y Lloberianos, por siempre

per Román Piña Homs

Poco sabía de Pollensa y de Costa y Llobera hasta que hará veinte años **Miguel Ferrer Flórez**, mi entrañable maestro, y **Félix Ferrer Rotger** compañero de colegio, me invitaron a formar parte de la Junta de Patronos de la Fundación Rotger Villalonga. Hasta entonces Pollensa era su puente romano, los conciertos en su claustro dominicano y el camino más idóneo para llegar al puerto y la bahía de su nombre. También sabía que era una zona privilegiada por haber sido repoblada por los templarios, donde sus gentes dejaron su peculiar acento tortosí. Lo ratifiqué cuando, invitado por el Alcalde de aquella localidad para hablar de las semejanzas entre su Carta de Población y la del reino de Mallorca, constaté que todos hablaban pollensí. Poco más sabía por entonces de esta localidad tan especial, que da su nombre a una de las bahías más hermosas del Mediterráneo.

Pero como digo, al comenzar la primera década del dos mil tuve la inmensa suerte de pensar y sentir Pollensa. Redescubrí al alcalde **Ramón Rebassa Ensenyat**, un docente y político en ambas actividades comprometido hasta la médula. Pude acompañar a **Miquel Bota Totxo** en sus últimos desafíos. Le conocía desde años atrás. Me dedicó una poesía para mi inolvidable. Fue en 1988, entre concierto y concierto de los festivales de verano. ¡Qué categoría en sus diálogos! Muchos años antes, hacia 1965, le había escuchado en la Catedral pronunciando uno de aquellos

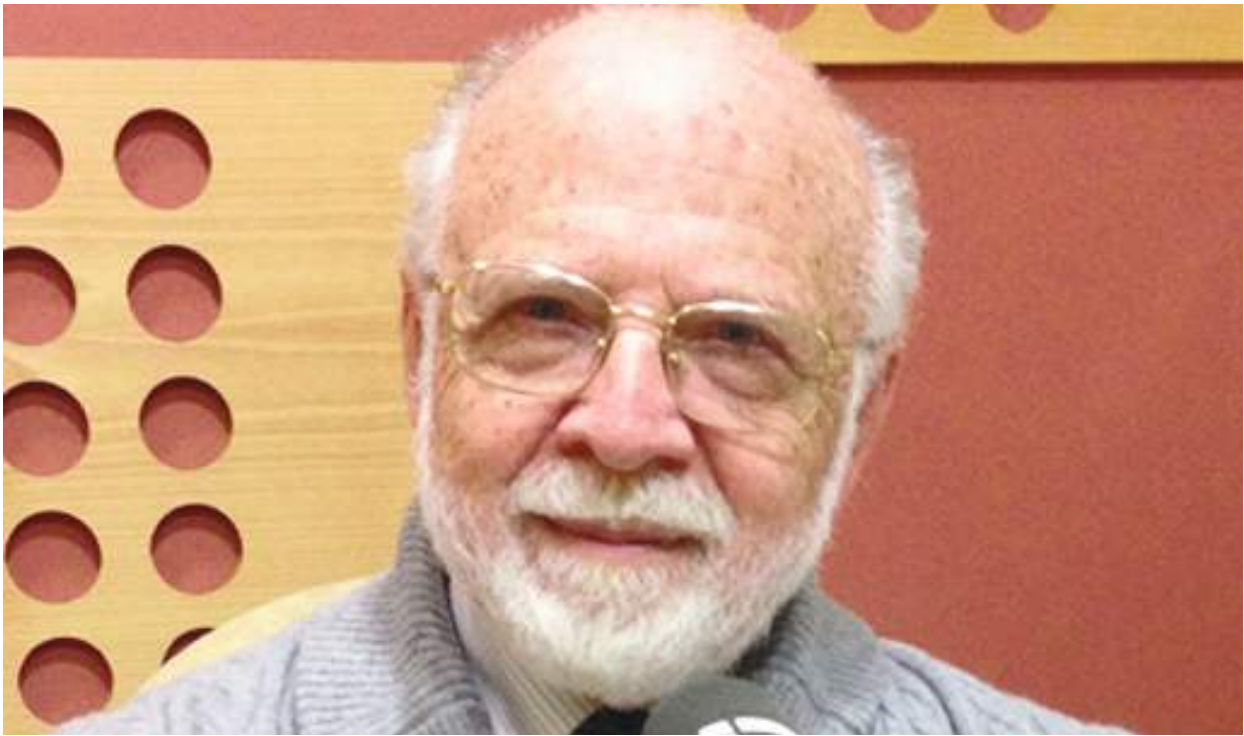
gloriosos pregones con los que se iniciaba la Semana Santa palmesana.

Era Miquel un hombre riguroso, profundamente religioso y sobre todo un poeta, que es lo mismo que decir un amante de la belleza. Me dedicó las palabras más emotivas hacia mi persona que haya recibido nunca. Comenzaba: “*Veü ferma i sòlida d’arrel tel.lúrica, amb seny i essència de l’illa nítida, de llum diáfana, llar de la història de la Mediterrània*”. Ya quisiera yo haber sido todas estas cosas. Pero la verdad es que desde entonces intenté llegar a serlo. Era el mejor homenaje que le podía ofrecer a cambio.

Otra de las figuras pollensinas que pude tratar desde mi integración en Sa Fundació, fue la de **Bernat Cifre y Forteza**. Otro maestro que me hizo recordar los latines de mi adolescencia. Catedrático de la asignatura, descubrí muy pronto cómo el mundo clásico, desde Horacio a Miquel Costa y Llobera, dominaba su quehacer intelectual. Quien no haya escuchado, a través de su voz, unas veces firme, otras melodiosa, *El Pi de Formentor*, nunca sabrá lo que entraña de amor a la tierra, esta singular poesía.

Pero Bernat no solo sería eximio poeta e impulsor del legado Costa y Lloberiano. Sería también gestor inigualable de las tareas de sa Fundació y sobre todo de las Diadas de Cala Murta y de la revista que lleva su nombre. Bernat era y continúa siendo un paladín de la cultura clásica y

El jurista, historiador i magnífic escriptor Román Pinya Homs. Foto de Diari de Mallorca amb motiu de rebre Medalla d'Or de la comunitat. Román Pinya és membre del Patronat FRV.

también del amor telúrico, que tanto a él como a mí nos tiene tomados. Dios puede ser muchas cosas que ni tan siquiera podemos imaginar, pero lo seguro es que es padre y madre a la vez. Lo supo muy bien **Rembrandt** al pintar la imagen del anciano padre de la parábola del Hijo Pródigo. De las dos manos que abrazan al hijo, una expresa la firmeza paterna y la otra la caricia maternal. Y es que Dios es ambas realidades a la vez.

En la historia de las religiones y en el mismo legado bíblico que nutre nuestras raíces, descubrimos cómo la idea de Dios oscila entre las formas del matriarcado y del patriarcado. La serpiente, el animal reptante que acaricia la tierra en su caminar y que en sus rocas se guarece, aparece no pocas veces en el Antiguo Testamento. Lo veremos sobre todo en **Moisés** cuando alza la serpiente de bronce que sanará de las picaduras de la bestia a los pobres israelitas camino de la Tierra Prometida. De las religiones telúricas –del culto a la

madre tierra– pasarán las culturas clásicas a las astrales, rindiendo primordialmente culto al sol. Incluso nuestro calendario comienza con su primer día de esplendor y termina con el de su ocaso. El sol nos da la vida y al sol se dirige nuestra mirada cuando ansiamos eternidad.

Bernat sabe que nuestra religiosidad permanece inserta en la fecundidad terrenal –la tierra nos da vida antes que el sol y demás astros– y quizás por esto las culturas ancestrales que iluminan nuestra historia mallorquina, son matriarcales. A menudo pienso que el culto a **María de Nazaret**, hija del Padre pero también esposa del Espíritu Santo, preside nuestros santuarios e iglesias debido a la inclinación que mantenemos hacia el matriarcado. También sabe muy bien Bernat, que hoy en Mallorca, sin necesidad de feminismo alguno, la mujer continúa presidiendo el entresijo social de nuestra comunidad insular. Si Costa y Llobera hubiese sido mujer, bien clarisa, carmelita o lo que se

quiera, seguro que ya estaría en los altares. Los mallorquines podremos ser santos, pero no hay manera de que nos canonicen, salvo a **Juniper Serra**, que alcanzó la santidad gracias a los californianos y al Papa Francisco. En cambio, la de mallorquinas que han sido reconocidas como ejemplo de virtudes, unas venerables, otras beatas y una santa...! (pese a que el diablo no dejase de presentársele *pel forat des rentadó*).

El mismísimo Costa y Llobera, fallecido pronunciando un emotivo sermón en las Teresas, no dudó en inspirarse en una mujer para uno de sus más excelsos poemas: **Nuredduna**. ¿Una diosa? ¿Una sacerdotisa? ¡Qué más da! Una mujer que se siente prendida por el amor y a este sacrifica su vida. Costa sabía muy bien lo que escribía. Sabía que ya **Diodoro de Sicilia** nos advirtió que la cultura isleña era matriarcal, bien porque las madres eran las que transmitían la cultura a sus hijos, bien porque ante la escasez que sufríamos de féminas, el precio de una mujer equivalía al de cuatro hombres. La cita no sé si es suya o de **Estrabón**. En todo caso nos lo aclarará Bernat.

También del legado de Costa y sobre todo de su espíritu amplio y de su vasta cultura, pude saber a través de mi tío bisabuelo **Mariano Aguiló y Fuster**, hermano de Pepa, mi bisabuela paterna. No necesité acudir a Pollença para constatarlo, puesto que de tío Mariano guardo un rico epistolario, publicado por la Biblioteca Balmes en 1966. Se titula "*Mariano Aguiló y la Renaixença*". Descubro a través suyo la sólida amistad que mantenía con don Miguel Costa. Precisamente la edición de su *llibre de Cavallería*, alcanza el patrocinio del **Archiduque Luis Salvador**, gracias a las gestiones que Costa realiza y que Mariano, desde Barcelona, de cuya Universidad es el bibliotecario, mucho le agradecerá.

Y es que Costa sigue vivo entre nosotros. Santo o no, presidirá por siempre un rico período entre siglos, de nuestra cultura. Recuerdo una anécdota divertida. Me la contó su sobrino carnal **Perico Costa Diez**, funcionario del Ayuntamiento de Palma y jefe de Estadística. Por lo visto unos turistas, era por los años sesenta, preguntaron por Costa y Llobera a un policía municipal, guardia de puertas en Cort. Este de inmediato les contestó: *suban al primer piso y lo encontrarán al final del pasillo, en el negociado de Estadística*. Decía el inefable Perico, que al haber quedado huérfano creció bajo la tutela férrea de su tío y se divertía diciendo: *Podré ser más ignorante que él, pero en cualquier caso más conocido*. Perico pasaría a la historia por su sentido del humor y por las colecciones que conservaba de llaves, pipas y pistolas. Admiraba a su tutor, pero no dejaba de recordar la férrea educación recibida.

En estos días finales del atípico año 2020, la Fundación Rotger Villalonga, fiel al espíritu de don Ignacio, puede celebrar la conclusión de las obras de su edificio en Pollença ciudad. En sus amplias salas podrá organizar certámenes y conferencias para mantener e impulsar la memoria de Costa. Sigue vivo entre nosotros, aunque los guardias de Cort no se hayan enterado de su existencia. Estas cosas pasan. Durante años, quizás veinte, he conocido el fructífero rectorado de la Fundación, ostentado a través de Félix Ferrer, sobrino de don Ignacio, que, con sentido común, total honestidad y entrega más que sobrada, hoy ha sabido visionar la Fundación con el casal que impulsará nuevas aventuras Costa y Lloberianas, siempre al servicio de una cultura abierta a la rosa de los vientos, y desde luego con fidelidad a la tierra que nos nutre.

Breu lloança de la mar nostrada

per Damià Vidal i Rodríguez

Se n'ha escrit i parlat molt de les *Horacianes* d'en Costa, un recull que va sacsejar la llengua catalana, mostrant, com pretenia el poeta, que era una llengua rica, plena de potencialitats, amb un llenguatge poètic i unes mètriques compatibles amb la modulació clàssica. Per això, aquestes línies de ben segur no aportaran gaire de nou, sinó que tan sols pretenen ser una visió subjectiva i fins i tot intimista de qui les subscriu.

El 1879 escriu el primer poema de les *Horacianes*: l'«Oda a Horaci». Quan anys més tard van veure la llum, el seu autor ja deixava ben clar al pròleg quin era el propòsit: «*Convé demostrar que la nostra llengua*

serveix per a tot, si la volem enaltir com idioma literari», i també: «*Me sembla que no es malsà ni inútil per a l'idioma exercitar-lo dins la clàssica palestra al joc de les antigues estrofes.*»

L'obra va experimentar tot un seguici de vicissituds, i tot i tenir moltes lloances també va tenir alguna crítica, en el sentit que no era «decorós» establir vincles amb la poesia d'Horaci, un romà «pagà, amic del vici i de la carnalitat». Fins i tot, en un cert moment, fou rebutjada pel mateix Costa, d'alguna manera sentint-se culpable de tal retret, demanant que fos destruïda a aquells dels seus amics que en tenien còpia. Alguns ho feren, però no d'altres,

Península de Formentor. Respatller de Tramuntana. Aspres roquissars amb el caramel d'El Colomer. Aquesta foto i les dues següents foren obtingudes per l'autor del text.

Formentor, "cara bona" la de Llevant. Ample i oberta ribera que CiLI denomina "Cala Gentil". Al Fons l'illot.

singularment Menéndez y Pelayo, que creia molt en el jove poeta, i no li feu gens de cas. Parlam d'un Costa que per aquells anys estudiava Dret amb certa displicència, primer a Barcelona i després a Madrid, que inicia una activa vida cultural i que es comença engatar de poesia trescant per les biblioteques.

A l'hora de d'escriure aquestes breus paraules, que no pretenen ser més que pinzellades de sensacions subjectives, he rellegit unes quantes vegades la composició *Mediterrània*. I certament, cada vegada que la llegeixo experiment noves sensacions, noves sorpreses, sempre per bé. Podria haver-la disseccionat vers a vers, com ho faria un entomòleg o un cirurgià, tractant de relacionar-la amb percepcions subjectives, però, conscient que molts d'altres ja ho han fet i que molt probablement jo no ho faria gens millor, em vaig decantar per un altra cosa: parlar una mica del nostre mar com a eix, com a essència d'inspiració.

A les *Horacianes*, a més de a l'oda *Mediterrània*, hi ha diverses referències a la

nostra mar, com ara a *Adolescència*, amb el mite de l'heroi Hylas que navegava amb l'heroi Heracles i els altres argonautes, i que va ser segrestat per les nimfes, que n'havien quedat enamorades en veure'l. O també, per exemple, a *Retorn de primavera*: «la mar calmosa, l'aigua reguivola», o a *Entrada d'hivern*: «Entre'l fangós terrer, la mar plomissa [...]».

Molt coneguda és també la lectura que va fer en Costa al dinou anys, d'una oda d'Horaci —es diu que tal vegada fou l'Oda II, 16—, corprès davant del sempre impressionant illot Colomer, aquesta polièdrica pedra màgica, com a tallada per mans ciclòpies amb mestratge, col·locada en el lloc exacte, ni un pam més enrere ni endavant, just on pertoca per potenciar la seva bellesa devora les seves germanes les Orelles d'Ase. Una estampa molt retratada, que gairebé s'ha feta ambaixadora de tota la Mallorca turística. Un illot que no fa gaire alçada, però que té unes transparències marines immediates, sempre sorprenents, que impacten a qualsevol que el miri amb un mínim de sensibilitat, de dalt

Formentor-nord. La mar gran, únicament vigilada aquí pel caramel El Colomer.

a baix, d'un sol cop d'ull; un roquissar únic no gaire agraciat en alçada en relació amb els imponents penya-segats que l'envolten, però que pareix que ha d'aguantar envestides tant o més que mil muntanyes. Un roquissar al que em sembla que envegen les riberes que l'envolten, perquè ell, tot sol, gaudeix del privilegi de nedar dins la mar. Una terra, en fi, que, en paraules d'en Costa a la seva esmentada *Oda a Horaci*, «cenyeix la blava mar de Sirenes». Un Colomer germà de molts altres penyals de la Mediterrània per devers el seu llevant, sota un mateix sol que els agermana: «*Illa es galana, a on el sol de Grècia / brilla puríssim [...]*».

En fi, és la Mediterrània un espai que ha unit i segueix unint els països i les regions que banya. Fins i tot també aquells que, tot i no veure les seves aigües, perceben el seu clima i tenen l'empremta del seu aire cultural.

És indubtable que aquesta pervivència del Mediterrani és la raó que els clàssics, i en particular l'aire de les *Horacianes* d'en Costa, siguin tan actuals. Així ho vaig sen-

tir ja fa bastants anys navegant a vela, com els antics, per la Mediterrània. Tant de bo hagués pogut conèixer'l sencer, aquest mar nostrat, —què no és ni de bon tros el cas—, i dur-me'n a bord totes les composicions que sempre més m'han agradat per poder rellegir-les, o recitar els poemes a presència dels llocs especialment colpidors, com tenen tendència a fer aquells a qui la literatura els té el cor agafat pel coll.

Però tan sols me'n en vaig dur un parell, encara que l'esperit del que un ha llegit es fa de vegades present, sense saber ben bé un com succeeix, tot contemplant algun paisatge. Sense anar més lluny, recordo que les costes de Sardenya, tan properes a nosaltres, ja tenien un aire de l'Odissea molt endins. Són pensaments que es fan presents i que fins i tot un no en parla sovint amb ningú, perquè només un, què és coneix a si mateix, pot entendre's. Àdhuc, n'hi ha que són bones d'expressar i d'entendre: la sensació del vent sobre les veles, les formes i les diversitats dels onatges, les mides i blancors dels cavallons, la sensació subjectiva de prevenció i fins i tot

de por, davant les embravides del mar; totes elles, tenim la sort que són exactament com les varen veure els glosadors antics, la mateixa percepció o molt semblant varen tenir, i per sort, la gran capacitat per plasmar-ho en obra literària.

Aquesta sensació la vaig recordar repassant la trajectòria que va seguir Odisseu en un curiós mapa que vaig veure no fa gaire, identificant alguns dels llocs que jo coneixia. És ben cert que aquestes costes van veure la seva nau trescar en el seu dificultós i esforçat viatge. I per què no: ¿per què no imaginar que els nostres cims de Tramuntana, o el Cavall Bernat o el Colomer, per posar uns pocs exemples, albiressin la seva nau navegant? De fet, n'hi ha que sostenen que la princesa Nausicaa i la bruixa Circe habitaven a Mallorca. Cert és també que el Mediterrani, aquesta mar nostrada, es bany calm i acollidor, lloc d'esbarjo i de riqueses hedonistes, i a l'hora lloc de tragèdies. No cal que entri en detalls amb els exemples, que malauradament veiem dia sí i dia també als mitjans de comunicació. Però no pot fer res, ell com a mar; com no podia fer res en tants i tants esdeveniments que ha viscut al llarg de la seva història.

Per anar una mica enrere, naus fenícies, cartagineses, gregues, romanes, bizantines, viquingues, aragoneses i sarraines; vaixells comercials venecians, naus de pillatge, per només dir-me unes quantes, va veure passar la nostra mar. Tant de bo el poguéssim llegir, aquest imaginat «diari del Mediterrani», en una mena de gran llibre obert per a tothom. I que no tan sols es referís als fets més o menys coneguts pels historiadors, sinó també ens pogués parlar del sempre variat espectre de les emocions i dels sentiments de les persones que el contemplaren, que solcaren les seves aigües o que hi moriren.

Un dia, fa milions d'anys, molt abans de que l'home es posàs dempeus, diuen els científics, era un gran oceà obert que es va anar tancant, com si volgués recollir-se en ell mateix. Se li donà el nom de Tethys, una titànide i deessa de les aigües, filla d'Urà i Gea. Després gairebé es va convertir en un desert, potser en unes quantes basses salabroses quan es va tancar l'espai entre Europa i Àfrica per l'oest, i aquests dos continents també van quedar units entre Tunísia i Itàlia a través de Sicília. Crec que aquest mar, que havia esdevingut almenys dos mars, devia d'enyorar els temps passats, i el destí sembla que el va escoltar, perquè arribà un dia que es tornà a obrir l'Estret de Gibraltar i s'omplí tot d'aigua en un parell d'anys. Aleshores ressorgiran de nou els illots i les illes. Sense anar més lluny, Eivissa digué adéu a Mallorca i la Península Ibèrica, i Mallorca a Menorca.

Quedaren sepultats amb l'aigua del mar els rius que ara estan a les profunditats, i els penya-segats de Tramuntana degueren de perdre, ¡qui sap!, part de la seva esveltesa. Mes no perderen la seva força colpadora, ¡segur!, aquella empremta que corprèn la sensibilitat, l'espurna que encén encara avui, i per molts anys, els poetes. I així va passar a tot arreu, en especial al lloc del nostre bressol cultural, per devers els mars Tirrè i Egeu, on va descloure's un vertader eixam d'illes i roquissars, que milers d'anys després acabarien per inspirar els clàssics de la literatura grecollatina i que encara avui desperten l'admiració i serveixen de pau i refugi pels navegants.

¡Llarga vida, Mediterrània nostra, bressol de les nostres arrels!

Miquel Costa i Llobera, Maria Antònia Salvà: diàleg poètic

per Margalida Tomàs

Mª Antònia, a la seva juvenesa, dona ja perfectament lletrada. Biblioteca Lluís Alemany, Palma. / FONS SALVÀ

A inicis de novembre de 1902, Maria Antònia Salvà escrivia a l'amic Miquel Costa la carta que avui presentam, d'un interès innegable. La relació entre les dues famílies venia d'antic, Costa ja feia anys que coneixia la vocació literària de la filla del seu amic Francesc Salvà i Salvà (que havia mort el 1899) i ell mateix s'encarregava de difondre poemes de la jove poeta a la premsa del moment. Són, tots aquests, punts ja coneguts i no tornaré a insistir-hi, ja que vaig fer-hi una primera aproximació fa anys en aquesta mateixa revista¹. La

carta en qüestió és la primera de l'epistolari entre els dos poetes que es conserva a la Biblioteca March de Palma i posa ben de manifest tant la manera conscienciosa de treballar la poesia que tenia Maria Antònia Salvà com el paper de mestre consultor que Costa tenia per a ella en aquell moment. El document original consta de la carta i de la còpia del poema (que no reproduïm) sobre el qual la poeta demana consell, titulat aleshores «La meva amor», però que posteriorment canvià pel de «La poesia». La carta és la següent.

1.- Margalida TOMÀS, «Miquel Costa i Llobera i Maria Antònia Salvà: amistat i literatura», *Cala Murta*, 29 (octubre 2008).

La Llapassa, 5 de novembre de 1902, novembre 5.

Respectable senyor i mestre:

Lí envii ma darrera poesia suplicant-li que amb franquesa me diga que tal lí pareix. Tenc por d'haver-me arriscada un poc massa i de que aquest assumto no fos per mí. Desitjaria que me corregís o al menos que m'advertís els defectes que hi veja, i així estaria alerta un altra vegada, ja que a lo que fas, voldria fer-ho bé. Per això venc a vostè, perquè sé que no me dirà una cosa per l'altra, i perquè amb aquest assumto no tenc confiança amb ningú pus. Jo, en tractar-se de corregir, no hi veig de cap bolla, i sempre tenc por de posar-ho pitjor; per exemple en la segona estrofa, allà on diu "no és il·lusió amorosa", deia "no és l'amor d'un cor jove" i ho vaig mudar per no abusar tant de la paraula cor i per parèixer-me que no expressava bé la idea, i a pesar de tot, com que el ver m'agradàs més així com estava antes.

El "bres de palles" de què parl en l'estrofa sisena, al·ludint a la poesia popular, com que no casi bé amb lo calificatiu d'"august" ni tampoc amb lo "real mantell" de l'estrofa que segueix. Convendria mudar les paraules "augusta" i "real"? "Blavor de rondalles" sí bé vol suggerir la idea dels "llumanerets blaus" i de certa màgica claror amb què se me figura brillen les rondalles a les imaginacions infantils, tenc ansi de que l'expressió sia massa atrevida, i tem igualment que l'adjectiu "santa" de la darrera estrofa no sia propi del cas.

Vet aquí algunes de les dificultats que tenc, no les hi dic totes perquè me faria massa pesada i perquè vostè veurà tots els defectes que hi haja sense necessitat de que jo els hi senyalí.

Sé que vostè pensa publicar dos toms de poesies i no pot pensar l'alegria que en tenc. Supòs que tindrà moltes composicions noves i desig sentir-ne alguna a Palma l'hivern qui ve. Jo, llevat de lo que lí he enviat, tenc molt poca cosa. Un himne d'encàrrec i una poesia curteta que vaig enviar a n'Emília Sureda.

Una altra cosa voldria dir-li. Si té les "Flors de Maria" d'en Verdaguer lí agrairia que les me deixàs llegir. Les vaig comanar de Barcelona i l'edició va estar agotada, llavors ses Penyes me digueren que vostè les tenia. Si quan vagi a Palma hi pensa i les me vol deixar, me farà molt contenta, lo mateix que sí té altres coses que jo puga llegir, alguna obra d'en Mistral, per exemple. Estic cansada de fer dejunis literaris i per aquí casi sempre és corema.

M'encomani a Déu i disponga de sa respectuosa deixebla

María Antònia Salvà

Expressions a son pare.

A la seva contesta², Costa la tranquil·litza-va respecte al valor global de la poesia passada a examen, la considerava «molt ben trobada» i que «Tota ella està plena de ver-tader alè poètic i reblida de belles imatges». I afegia: «En quant a les consultes de correccions, trob lo següent: A la segona estrofa, deixaria escrit *no és il·lusió amorosa*. La idea importa més que el so. A la sisena no mudaria res, com tampoc a la setena. Realment la poesia popular té *bres de palles*, i al propi temps és *augusta*. La *blavor de rondalles* és un atreviment d'expressió, però és un atreviment ben suggeritiu i la poesia que no es permet audàcies així (com l'acadèmica) resulta incolora i freda. La inspiració viu d'atreuiments.» Finalment, li deia: «Supòs que aqueixa gentil poesia no deu esser l'única de la temporada. Jo n'he escrites unes tretze de noves des que som a Pollença. Ja les te mostraré quan ens vegem a Ciutat.» Uns comentaris, com veiem, ben interessants. Del respecte amb què ella els va rebre, i del respecte que guardà sempre pel mestre n'és prova que, molts anys més tard, reproduís part d'aquests suggeriments al capítol «Influència d'en Costa» d'*Entre el record i l'enyorança*³.

Quan Costa s'encarregà de l'edició del primer llibre de Salvà, *Poesies*, de 1910, hi inclogué el poema, que ja havia canviat de nom: de «La meua amor» inicial a «La poesia», títol ja definitiu. La poeta, seguint la petjada del mestre, hi havia introduït modificacions interessants, sense tocar, però, res del que li havia agradat a Costa. «La poesia» també aparegué al fascicle 77 de la col·lecció *Lectura Popular* de Francesc

Matheu dedicat a la nostra autora, de 1914. El poema, però, no fou inclòs ni a *Espigues en flor* (1926) ni a *El retorn* (1934). Ja més tard, el 1946, quan amb l'ajuda de Miquel Ferrà estava preparant l'edició de les seves obres a l'editorial Moll, Salvà defensava la seva inclusió en algun dels volums que preparaven. És en l'esmentada carta del novembre de 1946, quan li diu a Ferrà que «Jo no puc consentir que el poemeta “La poesia” malgrat qualsevol objecció no trobi lloc dins algun dels llibres a publicar. El tal poemeta fou escollit per en Joan Alcover per formar part del quadern de *Lectura Popular*.» Però el seu gran argument eren els comentaris de Costa, «a qui vaig enviar aquesta composició», que hem reproduït més amunt. I afegia: «Després d'això, i de lo volguda que m'és a mi aquesta poesia, fruit dels primers entusiasmes, és tot natural que jo la desitgi conservar.» Finalment, «La poesia» trobà el seu lloc a l'últim llibre poètic de l'autora, *Lluneta del pagès* (1952), a la secció, de títol ben explícit, «Aigua passada». I a l'última, «Disperses», un curt poema dedicat a Costa en el vint-i-cinquè aniversari de la seva mort (1947).

*Cada vers que en el temps vares escriure
figura en ta aureola d'immortal.
Com ens és grat, Poeta, aquest reviure
de ta serena glòria temporal,
ara que, eternament l'ànima lliure,
has assolit ton màxim ideal!*

2.- La situació de pandèmia en què ens trobam a l'hora d'escriure aquest article m'ha impossibilitat veure sencera la carta de Costa, que no tinc transcrita. Els fragments reproduïts els va copiar Maria Antònia Salvà en carta a Miquel Ferrà del 8 de novembre de 1946 (Miquel GAYÀ SITJAR, *Epistolari de Maria Antònia Salvà a Miquel Ferrà*, Palma 2006).

3.- Gabriel SEGUÍ TROBAT, «Entre el record i l'enyorança de Maria Antònia Salvà. Notes de lectura com a relat autobiogràfic», *Randa* 63 (2009).

Costa i Llobera i Sóller

Extret del llibre:

“SÓLLER EN EL PAISATGISME POÈTIC MALLORQUÍ”

de Fc. Xavier Vall i Solaz

(Reus 1962 – Professor de Filologia Catalana a UAB)

Els poemes que Costa dedica a Sóller es recullen a l'apartat “Poesia lírica” de les *Obres Completes* i tenen un caràcter circumstancial: els dos primers són panegírics de dos fills il·lustres de la vila (Josep Rullan i Guillem Colom i Ferrà), en què el recurs a l'elogi de la pàtria de l'homenatjat serveix per introduir la nota paisatgística, i el tercer es tracta d'una adhesió a la diada de la llengua celebrada en aquesta vila.²²

A) A Sóller. Per la vetllada commemorativa de Mn. Josep Rullan.

Aquest poema va ser publicat, junt amb altres escrits necrològics, al setmanari *Sóller* el 9 de novembre de 1912.²³ És datat a “Palma, 8-18 octubre”, nou dies abans que se celebrés a Sóller, el 27 d'octubre, la vetllada necrològica en què, entre altres manifestacions de condol, Joan Alcover va llegir un discurs panegíric.²⁴

Josep Rullan i Mir (Sóller, 1829-1912) va

cursar estudis eclesiàstics al seminari de Palma i va ser ordenat sacerdot el 1855. Va estudiar també magisteri i va exercir de mestre a Establiments fins a la jubilació. A més, va ser un actiu animador de la vida cultural sollerica i va escriure obres de caràcter històric (com *Historia de Sóller en sus relaciones con la general de Mallorca*, 1875-1876, o *Inundación de Sóller y Fornalutx*, 1885, que la continua), una *Guía de Sóller* (1898), tractats d'agronomia (*Cultivos arbóreos y herbáceos*, *Cultivo del naranjo en las Baleares*, *Cultivo practico del algarrobo...*), estudis literaris (com *Literatura popular mallorquina*, 1900), diversos poemes...²⁵

Costa al·ludeix a alguns d'aquests detalls biogràfics:

*Perquè el mestre i propulsor
de ton avenç i cultura,
el savi en lleis de natura,
el docte historiador,*

22.- P. 288-289 i 294-295.

23.- Núm. 1.337, p. 7.

24.- Va ser publicat el mateix dia de la vetllada al setmanari *Sóller* i s'aplega a *Obres Completes*, p. 161-162.

25.- Veg. el número necrològic que li dedica el setmanari *Sóller*, del qual va ser un actiu col·laborador (núm. 1.331 [28-9-1912]).

Estudi minuciós del tractament de Sóller en la poesia mallorquina des de Josep Lluís Pons i Gallarza fins a Bartomeu Rosselló-Pòrcel. Sóller, situada en una vall encerclada d'altres muntanyes i oberta al mar, ofereix un paisatge natural ben al gust de l'Escola Mallorquina...

*en mig de tantes empreses
pel poble qui el va nodrir,
no desdenyà recollir
senzilles gloses pageses.*

(v. 13-20)

Buscant la *captatio benevolentiae*, es qualifica el poema de “gloses”, fruit de l’*“Agre de la terra”* (v. 11-12) —recordem que la secció literària del setmanari *Sóller* havia pres nom del poemari de Costa anomenat amb aquesta expressió—. La mètrica (quartetes de rima encreuada) i la tendència a una certa autonomia de les estrofes que imiten les gloses, reelaborant-les, però, de forma culta. Aquest referent popular serveix per elogiar la tasca com a folklorista de Josep Rullan, però, de retruc, també la poesia arrelada a la terra i, en general, la *saba del terrer*, metàfora recurrent i pròdiga en connotacions, com hem vist:

*Ell honrà amb airós treball
els glosadors sollerics,
de fresca saba tan rics
com els horts d'aquesta vall.*

(v. 21-24)

Com el mateix Costa, Josep Rullan, alhora que erudit i escriptor, és també un capellà, aspecte que es potencia per sostenir que la religió no s'oposa necessàriament a una determinada concepció del progrés i la ciència:

*Ell per els segles arreu
mostrarà a ta descendència
que l'avenç i la ciència
fan bona lliga amb la Creu.*

(v. 61-64)

Com és tòpic en l'elegia funeral, es ressalten també les qualitats humanes del difunt (particularment les que es pretenen més característiques del cristianisme), bo i remarcant amb oracions adversatives el just equilibri que fa que les virtuts no puguin esdevenir mai excessos: “senzill”, dotat de “pobresa” d'esperit, “auster i treballador”, però alhora “noble”; conservador del passat i de la tradició i a la vegada “home modern i d'empresa”; “net de cor com un infant” i també, quan cal enèrgic; amic del recolliment, però no tancat en si mateix... (v. 29-48 i 65-68).

La naturalesa del finat es correspon amb la de la ciutat mare:

*Bé fas, oh Sóller preclara
rendint obsequis d'honor
[a]l que era ton fill major,
mort dins tos braços suara.*

(v. 1-4)

El caràcter emprenedor de Josep Rullan, que respon al de la vila i alhora l'incita, introdueix l'elogi de Sóller no tan sols com a lloc *paradisiac*, sinó també per la prosperitat de la seva gent:

*Si el paradís d'aquest clot
tan de millores prospera,
en tot l'obra o la quimera
s'hi veu aquell sacerdot.*

(v. 45-48)

La referència al progrés és, tanmateix, molt vaga. L'actitud que s'atribueix a Josep Rullan respecte al transcurs del temps és força reveladora de l'aferrament a la tradició i d'una certa *prevenió* envers a l'avenir:

*Ell el passat aclaria
d'aquesta vall i sa gent,
ell n'informava el present
i el futur ne prevenia.*

(v. 49-52)

Pel seu tarannà, Josep Rullan esdevé un símbol no tan sols de la vila, sinó també de la "raça":

*Així, profitós i ardit,
sa raça simbolitzava,
i en si mateix concentrava
de Sóller tot l'esperit*

(v. 53-56)

Modèlic com a sacerdot, com a intel·lectual i com a home, com ha de ser un "estel tutelar" (v. 59) que guii el poble a un ideal que culmini la tradició. La conclusió del poema és manifestament conservadora i providencialista:

*Oh Sóller, del gran fill teu
guardant l'herència sagrada,
floriràs ben prosperada
i beneïda de Déu!*

B) Al poeta de Sóller Guillem Colom i Ferrà havent rebut son poema "Àguiles".

Aquest poema és datat a "Pollença, 20-26 agost 1920".²⁶ Segons confessarà Costa poc després (en una carta a Antoni Rubió

26.- A les *Obres Completes*, es reproduïx d'un manuscrit autògraf propietat de Guillem Colom (segons s'indica a la p. 1.159).

27.- *Ibid.*, p. 1.1141. *Àguiles* es publica a Palma. Estampa d'en Felip Guasp, 1920.

28.- *Miquel Costa i Llobera. Itinerario espiritual de un poeta*, p. 509-523.

29.- En els cercles poètics mallorquins solien anomenar-lo "el colom solleric", segons refereix J.M. de SAGARRA a les seves *Memòries*, II, p. 148.

"ÀGUILLES" de Guillem Colom i Ferrà, 1920

del 24 d'octubre de 1920), va ser compost durant una certa crisi creativa:

Jo solament he escrit unes estrofes per agrair al jove poeta Guillem Colom un exemplar que va dedicar-me del seu poema "Àguiles" [1920], inspirat en les muntanyes de Sóller i en el llibre "Forenses y ciudadanos" de l'insigne Quadrado.²⁷

Torres Gost atribueix aquesta crisi a la mort del pare (novembre de 1919, un any després de la del seu germà Martí), a certa desfeta progressiva del patrimoni i als primers símptomes de vellura (reuma i llaga varicosa a la cama esquerra).²⁸

El poema transcendeix el mer compliment al jove autor per la tramesa del poemari a fi d'oferir una meditació crítica sobre l'obra i de remarcar la continuïtat de la tradició poètica mallorquina. Es basteix sobre

un fàcil joc de paraules amb el primer cognom del poeta homenatjat, Colom,²⁹ i el títol del poema *Àguiles*, enriquit amb un tercer terme de comparació que s'obté convertint, hiperbòlicament, aquest depredador en carronyer (l'àguila en voltor):

*Colom abir de vol suau,
sobre tos horts i torrenteres,
seguia amb ales falagueres
de joventut el somni blau.*

*Avui a dalt del Puigmajor
—quina mudança inesperada!—
aquell Colom pren volada
transfigurat en gran voltor.*

[...]

*És que, més que àguila, voltor
de la terrífica muntanya,
vol penetrar fins a l'entranya
el seu domini esglaiador...*

(v. 13-20 i 33-36)

Costa sap treure bon partit d'aquest joc de mots obvi. La simbologia de les aus és molt del seu grat i la utilitza a diverses poemes: a "*Fe i dubte*", "*la fe és la coloma pura, / i el dubte el negre esparver*" (v. 1-2); l'àguila serveix de correlat de Ramon Llull, a "*Miramar*", de Jacint Verdaguer —que és alhora "rossinyol"—, a "*In memoriam*", de la joventut, a "*Els joves*"...³⁰ El voltor prolifera en la serra de Tramuntana ("*El pi de*

30.- *Obres Completes*, p. 24, 25-27, 90-92 i 128-130.

31.- *Ibid.*, p. 17-18.

32.- J. ALCOVER, "*El voltor de Miramar*", *Obres Completes*, p. 10-12; M.S. OLIVER, "*A un voltor engabiat a Miramar*", *Obres Completes*, p. 7; G. ALOMAR, "*El voltor captiu*", *La columna de foc*, p. 122... Veg. JOAN FUSTER, "*El voltor de Miramar*", *Examen de consciència*, Barcelona, Edicions 62, 1968, p. 105-109. El mateix Guillem Colom utilitza el correlat del voltor referit al poeta a *Iuvenilia* (Sóller, 1918, p. 113-117): "*Dins les muntanyes alteroses / vaig fer mon niu, com el voltor; / lluny de les planes soleïoses / plenes d'eterna serenor*".

33.- El poema de Victor Hugo influeix en el poema més cèlebre de Costa (veg. el meu article "*Algunes fonts d'El pi de Formentor*").

Formentor” “*del voltor qui passa sent l’ala gegantina / remoure som fullam*”, v. 14-15).³¹ Val a ressaltar en concret el motiu del *voltor de Miramar*.³² Mentre en Alomar aquest ocell captiu simbolitza la venjança de Prometeu, als poemes de Joan Alcover i Miquel dels Sants Oliver –com el poema que comentem i amb precedents com l’oda a l’àguila de Victor Hugo (molt admirat per Costa)³³ o “L’albatros” de Baudelaire– serveix de correlat del poeta. La metamorfosi del “colom” en “voltor” representa el pas del “vol suau” de la poesia de *Iuvenilia* (1918) (títol al qual sembla alludir el vers 32: “*de joventut el somni blau*”) a la poesia de “vol potent” d’Àguiles.

Més en concret, aquest poemari *aguilenc* esdevé *voltor* pel *nodriment* de les *despulls* de la lluita entre forans i ciutadans durant la Guerra de Germanies:

*Ell, ubriac d’horror sublim,
cercant la tràgica desferra,
va pels avencs i per la serra,
per dol, llatzèria, morts i crim.*

*Un segle d’odis truculent
l’ha atret de lluny a son carnatge,
i sobre aquell terror salvatge
ell ha planat amb vol potent.*

*Entre l’aplec de tant de dany
no hi descobreix cap bona nova,
no hi sap trobar la santa cova
ni el baume pur de fra Catany.*
(v. 29-32)

Al dolor es contraposa el consol cristià: l’expressió “bona nova” al·ludeix a l’etimologia d’*evangeli*, la “santa cova” es refereix a les grutes venerades (bé sigui la de Betlem, les que guarden alguna imatge o en les que ha fet penitència algun eremita), a vegades denominades així, i s’esmenta el franciscà Bartomeu Catany, que es va separar dels conventuals i va fundar la branca dels observants a Sóller (el 1458) i a Maó. Costa sembla retreure, implícitament, l’absència d’una major resignació cristiana.³⁴ Així i tot, valora la poesia de Guillem Colom, que culmina la dels glosadors, “aucells d’humils volades” (v. 5-8), i fins la considera messiànica i providencial:

*Però mancava que un fill teu
fos el teu Verb de poesia:
i vet aquí que te n’envia
un de llegítim el bon Déu.*
(v. 9-12)

Finalment, es mira de justificar la dualitat de la poesia de Guillem Colom per la del paisatge de la seva terra natal:

*És que tu Sóller, si molt vals
pel bell idil·li de tes hortes,
corona augusta també portes
per ta tragèdia de penyals!*
(v. 37-40)

La “*Vall de Paradís, / sina aromada de Mallorca*” (v. 1-2) –cal remarcar l’erotisme,

34.- L’autor no sol oblidar el judici religiós en la valoració literària. Al respecte, crec que pot ser il·lustratiu citar la reprovació a Jaume Bofill i Mates per la falta “d’aquella piadosa discreció que hom podria exigir a un poeta cristià” a *Selvatana amor* (veg. Enric BOU, “Correspondència d’autors mallorquins amb Guerau de Liost”, *Randa*, núm. 15 [1983], p. 114. La seva poesia acaba prenent un elevat component sacerdotal, contra el qual arremet Joan SARDÀ, “Poesies d’en Miquel Costa”, *Obres escullides*, Barcelona, Libreria de Francisco Puig y Alfonso, 1914, p. 238-239.

35.- *Obres Completes*, p. 1083. Veg. també B. TORRES GOST, *Miquel Costa i Llobera 1854-1922*, p. 257.

força inusual en Costa— per on transcorre el “vol suau” del “colom” sobre “horts” i “torrenteres” propicia el bucolisme; però, alhora, el paisatge de l’entorn muntanyós (en què es destaca el puig Major) té un caràcter *tràgic*, procliu a l’exaltació romàntica, al “vol” de l’“àguila” i del “volor”.

A més del fet que un poemari com *Àguiles* ha de tenir com a correlat una naturalesa abrupta (en oposició al tractament, més freqüent, de Sóller com a *jardí delectable*), Costa, com ja he avançat, sent una especial atracció per aquesta mena de paisatge, en contrast a l’abús dels *loci amoeni*, encara que pugui recórrer també a aquest tòpic o utilitzar-ne determinats elements. Així, pel que fa en concret a la seva visió de Sóller, en una carta a Joan Rosselló de Son Forteza datada en aquesta vila el dia 5 de desembre de 1903, manifesta un especial interès per paisatge muntanyenc:

*Vengut a Sóller per predicar-hi la novena de la Puríssima, estic més animat i distret. Entre sermons i mal temps així mateix tinc ocasió de fer algunes voltes per aquesta vall encantada. N’he registrats alguns racons que encara no coneixia i he tornat a admirar paratges ja coneguts. Si veies quin efecte fan per entre rames frondoses els tarongers carregats de fruit, les grises espesures dels olivers qui se’n munten fins els penyalars meravellosos, que la neu clapeja entre besllums de sol i misteris de boires! Ahir de capvespre singularment, anant a Fornalutx, m’encantà l’efecte del Puigmajor amb ses cingleres i neus rosades pel sol, sorgint dins un verger meridional.*³⁵

Guillem Colom semblar fer-se ressò del poema a la poesia “*Liminar*”, que encapçala el poemari *De l’alba al migdia* (1929) i que se centra en el mite de Prometeu aplicat al poeta (com fa Alomar a “*El volor captiu*”):

*Com descendint de les altures
a on la neu colga son niu,
l’ànguila baixa a les pastures*

[...]

*així ma Musa: amb destra forta
sovint m’enlaire en rapte dur
i, anorreat l’èsser, m’emporta
dins les tempestes de l’atzur;
brunzen els vèrtigs dels abisme,
revela el mont vells cataclismes,
agita el cor sacra terror...*

[...]

*Sobre una roca solitària
cruel volor en obre el pit
—tant dels mortals la sort és vària!—
per la cançó que no haurem dit!...*

C) Adhesió a la diada de la llengua. Sóller, 1922.

Ja al darrer any de la seva vida, Costa dedica aquest altre poema a Sóller, que es publica, junt amb altres manifestacions de suport a la diada de la llengua, al setmanari *Sóller* (el 19 de febrer de 1922). No calen comentaris, ja que es redueix a una quarteta en què s’esmenta merament la circumstància, apostrofant la vila amb una perífrasi ben tòpica:

*Salut, oh vila del fruit d’or
qui per la llengua mous crenada!
Mentre celebres sa diada,
jo m’hi adheresc de tot mon cor.*

La “Cara B” de Costa i Llobera

per Joan Martorell Palou

No sé la primera vegada que vaig sentir parlar de Costa i Llobera, ni la primera vegada que vaig sentir un dels seus versos. No ho sé. De la mateixa manera que tampoc record quan vaig començar a caminar, a llegir o a estimar. Si sé que a determinat

curs d'EGB un professor menorquí que vaig tenir al Col·legi “Miquel Capllonch” em va fer memoritzar la primera estrofa de "*El Pi de Formentor*", igual que vaig haver de memoritzar els rius d'Espanya o les primeres línies del Quixot. Però mentre

Suggestiva i encertada caricatura de Costa i Llobera. Recordem que el poeta havia assolit els Premis Florals als jocs de 1900 (Viola) i 1902 (Flor natural i englantina). En Costa tenia, donç, 48 anys, sis abans d'aparèixer aquest dibuix.

Lluís Bagaria, "El Gay Saber. Galería cómica dels Mestres vius", (1908-05-08). Font Wikimedia Commons.

que som incapaç de recitar els rius o recordar el que contava Cervantes a les primeres oracions del seu llibre, sí que record a la perfecció les primeres estrofes d'aquell poema èpic que comença amb "*Mon cor estima...*".

Però tot i això, no crec que aquella fos la primera vegada que Costa entrà a la meua vida. Potser va ser una làmina emmarcada que la meua padrina jove tenia penjada al passadís de ca seva. La làmina tenia un dibuix de la Mare de Déu dels Àngels i un poema al costat que començava per "*Puig Patrona...*". Però potser abans vaig sentir aquells mateixos versos cantats a alguna Patrona pel Cor de Pollença... No ho sé.

Fent memòria, probablement va ser a les colònies de Cala Murta, on vaig anar des de ben petit, quan vaig tenir un primer contacte amb Costa i Llobera. A aquelles cases amb aquells espectaculars jardins on ens contaren que en temps antics hi va viure un poeta. Tots aquells anys de campanyes, sempre que veia un pi que destacava per damunt dels altres, com el Pi de la Senyora o un altre que sobresortia a l'illot del Castellet de Cala Murta, pensava meam si seria l'autèntic Pi de Formentor que tot i lluitar amb les ventades conservava a les fulles l'eterna primavera.

Però totes aquestes coses que, per una banda, feren que el poeta formi part de la meua identitat més primigènia com a pollencí, també em mantingueren allunyat d'ell. Quin interès podria tenir un sacerdot de principi del segle XX per a un ateu convençut de la generació X com jo? Quin interès poden tenir els poemes de mètrica fèrria d'un noucentista per a una persona formada a la moderna facultat de Belles Arts de Barcelona, com jo?

Afortunadament, però, l'atzar o el destí, o el fet de fer feina envoltat de llibres i una certa tendència a la procrastinació, va fer

que, un dia que hauria d'estar fent una altra cosa, em trobés fullejant la Poesia Completa de Miquel Costa i Llobera, editat per El Gall. I mentre explorava superficialment les pàgines del volum, uns versos em capbussaren de cop.

*Enfora, enfora del variat prosceni
la mímica faràndula
que sols ja furga pels femers, cercant-hi
la rialla estúpida.*

*Llavis i orelles que va ungir l'aroma
de les cançons indígenes,
no us profaneu amb cançoneig imbècil,
rebuig de lletra i música!*

No sé per què aquests versos, que formen part del poema "Als Joves" (Horacianes, 1906), em feren veure que potser hi havia una cara "B", que potser aquella imatge de poeta clàssic, romàntic, no era tal, i que amb una lectura més profunda dels poemes no tan coneguts, obria la porta a altres inclinacions, pensaments, temàtiques més enllà dels paisatges, la mitologia o la religió.

Només cal fixar la mirada per veure una mica més enllà.

El nou edifici

Sala de cultura, conferències i actes
de la Fundació Rotger-Villalonga a Pollença.

per Fèlix Ferrer i Rotger

Planta baixa del nou edifici –sala d’actes i cultura– entrant pel carrer Philip Newman.

La nostra Institució, entitat privada, de tipus cultural, cívic, docent i benèfic, compleix plenament el legislat per la Llei de Fundacions, i per tant, està regida pels corresponents Estatuts.

Per descomptat que el seu fundador **D. Ignasi Rotger Villalonga** l’any 1979 li va

definir el **primer i principal Fi Fundacional**:

–La Fundació té per objecte prioritari, estudiar i difondre el coneixement de Miquel Costa i Llobera i promoure activitats culturals relacionades amb la seva persona i obra.

Sala d'actes

Sala d'actes amb la pantalla de projeccions disposada.

Espai de cultura

Altra visió de l'espai de cultura

No obstant això, el Fundador va voler obrir la capacitat d'actuació de la seva Institució quan en el darrer punt relacionat amb els Fins diu:

–La Fundació podrà acollir i afavorir altres activitats culturals, socials, esportives, mediambientals i d'hostalatge en general, sempre que no s'oposin als fins fundacionals.

Des del principi; la Fundació en la mesura de les seves possibilitats ha desenvolupat una sèrie d'actuacions que omplen llargament el primer Fi.

Entre d'altres podríem destacar la col·laboració en l'edició de les *Obres Completes* de Miquel Costa i Llobera, el repte compromès de fer l'*Edició Crítica* de l'obra literària de Costa i Llobera (Obre que consta de 10 toms dels quals es duen editats cinc unitats: *Poesies 1885*, *De l'agre de la terra*, *Líricas*, *Tradicions i Fantasies* i *Horacianes*); l'edició anyal de la *Revista Cala Murta* que enguany arribarà al número 41; la Diada de Cala Murta feta puntualment en octubre cada any en honor del poeta; un bon nombre de conferències, exposicions relacionades en D. Miquel i/o personatges relacionades en Pollença, etc.

Però des de fa molt de temps, l'aspiració de la nostra Institució era la de disposar d'un espai proper a Pollença que es pogués convertir a la vegada en un Centre Costa i Llobera i en un Centre Cultural en general.

Avui podem anunciar que estem punt d'aconseguir l'objectiu: Abans de finalitzar l'any podrem oferir el dit **Centre ubicat a Pollença, al carrer Philip Newman núm. 69.**

La nostra intenció no ha estat la de fer un gran auditori o sala fixa; sinó una sala polivalent que pugui ser una eina útil per dur a terme amb facilitat activitats variades per un públic interessat en les mateixes.

La Sala principal és un espai polivalent, amb capacitat d'un màxim de 80 persones, que pot canviar segons les necessitats de les activitats proposades que organitzi la Fundació o altres entitats autoritzades; ja siguin conferències, seminaris, projeccions, realització de cursos, activitats escolars o grups de treball. També pot acollir obres d'art a les parets perimetrals en el cas de quadres.

Adjunt, es troba una àrea amb una nodrida llibreria de temes relacionats amb D. Miquel Costa i Llobera amb unes butaques que han de permetre als estudiosos del Poeta consultar amb tranquil·litat l'obra de Costa.

Es disposa d'un sistema de telecomunicacions, dades i veu amb una pantalla que es desplega del sostre i d'un projector per tal de donar conferències i projeccions variades.

La Sala està dotada de la climatització i ventilació adients per mantenir en cada moment una atmosfera saludable. Té il·luminació artificial diferent segons el tipus de necessitat. Des del punt de vista sanitari disposa de tres lavabos per homes, dones i minusvàlids.

Creiem que amb aquesta succinta descripció es defineix **la intenció de la Fundació Rotger Villalonga d'oferir, com hem expressat, una eina moderna i útil dedicada al servei de la cultura**, tot esperant que sigui ben rebuda pel nostre poble i pugui ser empleada a ple rendiment, una vegada hàgim superat les dificultats sanitàries que desgraciadament ens envolten actualment.

de diada a diada

crònica Costailloberiana

curs 2019-2020

Sigles més freqüents:

AdeB (“Ara de Balears”)
CiLL (Costa i Llobera)
CM (“Cala Murta”, revista)
DdelM (“El dia del Mundo”)
DM (“Diario de Mallorca”)
F-R-V (Fundació Rotger-Villalonga)

IEB (Institut d’Estudis Baleàrics)
OCB (Obra Cultural Balear)
PiP (Punt informatiu Pollença, quizenari)
UB (Universitat de Barcelona)
UIB (Universitat de les Illes Balears)
UH (Última Hora).

2019

OCTURBRE

Surt de Postulació de la Causa el Full Informatiu nº 54 sobre la vida i fama de santedat del Servent de Déu Miquel Costa i Llobera, amb escrits de Mn. Gabriel Ramis Miquel i Mn. Fc. Vicens, Rector de Pollença.

1, Dimarts.- POLLENÇA. Local F-R-V: Reunió de la Comissió Permanent.

12, Dissabte.- POLLENÇA. Parròquia de Ntra. Dona dels Àngels: 19’30 h. Missa. Celebra rector Fc. Vicens Gomila. Homilia d’Evangeli i de C. i Ll. Canta “Cor de Colonya”. Final: reunits davant sepulcre de Costa, habitual recitació d’EPITAFI del poeta, a càrrec de Llorenç Bota i Font.

13, Diumenge.- CALA MURTA de Formentor. Temps esplèndid. Bona concurrència. 11’30 h. Missa presidida per Mn. Gabriel Ramis Miquel i cooficiada pel rector de Pollença. Canta “Cor de Colonya”.- 12’15 h. Recital vora Monument: Cavaller García, Ramon, “A

un claper de gegants”; Vanrell March, Margalida M^a, “L’arpa”; Segura Colera, Francesc, “La xigala”; Gual Capó, Magdalena, 2 poemes breus de Mª Antònia Salvà, “Cel d’horabaixa” i “Quatre coses”; Ramis Miquel, Mn. Gabriel, “Adorant”; Cifre Forteza, Bernat, “Lo que diu una cançó”; Col·lectivament, “Mot final” i Cifre Forteza, Bernat, “LO PI”.

14’00h. Al campament Sta. Maria, dinar de germanor: arrossada i bunyolada. Havent cridat a rotlo el grup de cuiners i servidors, B. Cifre els anomena i saluda amb unes “dècimes”. Aquesta fou la llista d’homenatjats:

HOMES: Xisco Canyelles, Pep Cerdà JOAN FERRIOL (cap i responsable), Mateu Plomer, Pere Rodríguez, Tomeu Tortet i Ramon Vives.

DONES: Mª Antònia Cabanelles, Margalida Capllonch, Catalina Capó, Maria Castilla, Antònia Roc, Maria Santandreu i Joana Vila.

Diada-2019. Missa. A l'esquerra el concelebrant Gabriel Ramis Miquel. A la dreta el celebrant Mn. Fc. Xavier Vicenç Gomila, rector de Pollença.

Foto de família assistents al recital poètic, rere la Missa.

Vista parcial de l'àpat en el campament "Santa Maria de Formentor".

Cuiners, cuineres, servents i serventes rebent els aplaudiments dels comensals.

Sobretaula. Actuació d'Aires de la Cala "Sant Vicenç". La majoria dels balls del nostre repertori té un final amatent.

El president de F-R-V, Sr. Fèlix Ferrer i Rotger cloguent la diada 2019 i acomiadant el públic assistent.

Targeta a quatre cares, "Christmas" o nadala enviada per la FRV. Reproducció de les pàgines 1 i 3.

BETLEM

**Pelegrinant som en porta
de Betlem de la Judà:
ja màcull i reconforta
la vera *Casa del Pa*.**

**De Raquel sempre encisera
té la gràcia i la dolçor;
té de Ruth l'espigolera
la colrada morenor.**

**L'enrevolta una harmonia
de vinyets i d'olivars
amb la tendra poesia
de l'idil·li dels Cantars.**

**I enfosquint tals meravelles
té la llum d'aquella nit
plena d'àngels i d'estrelles,
i de Déu fet nin petit...!**

**O Betlem! Seguesc ma via
amb el cor aquietat.
Oblidar-te, com podria
qui en ta Cova ha reposat?**

Mª Antònia Salvà

**1907. Peregrinació espanyola a Terra Santa.
Hi participaren ella i el poeta pollencí.**

Amb motiu de la mort de l'apreciat Tolo Güell (Bartomeu Barceló i Quetgles, Palma 1941-2020), propietari del Bar Güell, i creador de l'eixida "Des Güell a Lluc a peu", els nostres rotatius publicaren el seu retrat vora un cartell amb la primera estrofa del conegut himne lucà "Dins el cor de la muntanya" (1883) de CiLL. Foto, Diari de Balears.

El grup, molts dels quals ja eren veterans de la Diada de Cala Murta, fou llargament aplaudit.

15'00h. Ball de bot, "Aires de la Cala" Molt del grat del públic .

17'00 h. Comiat del president de la F-R-V, Sr. Josep Fèlix Ferrer i Rotger. I tot-hom a ca-seva, fins l'any que ve, si Déu vol!

NOVEMBRE

7, Dijous.- POLLENÇA. F-R-V. Reunió de la Comissió Permanent.

DESEMBRE

20, Divendres.- POLLENÇA. F-R-V: Sessió plenària núm. 172.

20 20

GENER

14, Dimarts.- POLLENÇA. F-R-V. Reunió de la Comissió Permanent.

FEBRER

MONTUIRI: Surt n° 804 de Revista mensual "Bona Pau". Pàg. 4, escrit de Lluís Servera Sitjar, "El Pi de Formentor".

4, Dimarts.- POLLENÇA. F-R-V. Reunió de la Comissió Permanent.

12, Dimecres.- PiP n° 587

Magí Garcías, Juanjo Monserrat y Onofre Garcías creadors del novell disc sobre els herois costailloberians de "La deixa del geni grec". Manca a la foto Laura Picó (l'heroïna). Foto, Diario de Mallorca.

MARÇ

- 5, Dijous.- POLLENÇA. F-R-V. Reunió de la Comissió Permanent.
- 11, Dimarts.- PiP n° 590, pàg. 2, Redacció: La galeria Dionís Bennàssar inaugura la primavera amb "La deixa del geni grec": Anglada, Bestard, Dionís, Arasa, Cerdà, López Naguil, Minué, Cittadini, Vives Lull.
- 11, Dimarts.- POLLENÇA. PiP n° 590, pàg. 18, Bernat Cifre, "Club-Pollença. Divendres 20 de Març. Homenatge a Mª Antònia Salvà". Acte organitzat per la F-R-V, pel 10-III, aniversari naixement de Costa es retardà al 20-III. Motiu: pandèmia. Encara no s'ha celebrat.
- 27, Divendres.- U.H. Pàg. 48, Clara Ferré: "El compositor Magí Garcies dedica su nuevo disco a la "heroïna" Nuredduna. Hi prenen part Laura Picó (Nuredduna) i Juanjo Monserrat (Melesigeni). Arreglos per Nofre Garcies, fill del compositor.

ABRIL

MAIG

JUNY

- 2, Dimarts.- POLLENÇA. F-R-V. Reunió de la Comissió Permanent.
- 3, Dimecres.- PiP n° 592. Pàg. 18, Gracià Sánchez Font: "Crònica de l'homenatge amb motiu del centenari (del naixement) de Miquel Bota Totxo"; poeta (seguidor de CiLL) i artista vari. Pàg. 27, Mateu Cerdà Martín: "Un retaulle de gerrers a l'església de Montision". A primera capella, banda de l'Evangelí. (Aportació de Costa des d'altres temples de Mallorca): aquí les Stes. Justa i Rufina (màrtirs hispalenses o sevillanes) i Sta. Margalida enmig, a dalt. En el centre estàtua de St. Blai, fustes i tela, obra de Costa.

14, Diumenge. U.H. pàg. 32, Joan Bauçà i Bauçà: “Ningú no és obra menor”. Segons ell, el sonet de CiLl “Sequedat” (1875), no és inferior ni conceptualment ni qualitativament a “LO PI” (del mateix any), peça capcinal del poeta. Llàstima que el bò de canonge Bauçà no digui que tot això ja ens ho havia manifestat a un bell escrit a la revista CALA MURTA n° 20 (any 1999), pàgs. 37-39, titulat “L’estima del peti, tret identificador de la grandesa”, que acompanyarem amb dos dibuixos de l’exquisida Dolors Corbella: la “Blanca floreta que a l’ermàs nasques” (primer vers del sonet), i una imatge de “LO PI”

26, Divendres.- POLLENÇA. F-R-V: Sessió plenària núm. 173.

JULIOL

4, Dimarts.- U.H. pàg. 26, Mateo Cladera: “Temprano madrugó aquella madrugada”, amb el lema: “Sobre la terra impura com a penyora santa duré jo el teu record”, Miquel Costa i Llobera, mots de “LO PI”. Lema seguit de l’anècdota de l’amic d’en Cladera que havia regalat un tom de Costa a son pare, malalt del Covid-19, i que moriria el sendemà, sens possibles comiats.

4, Dimarts.- U.H. pàg. 60, espai “Opinió”, Antoni Martorell Reinés: “Nuredduna”, resum de l’argument del poema. Final: “La historia acaba cuando los griegos asaltan el poblado (de Artà) y no dejaron piedra sobre piedra. Nuredduna (avinguda de Palma) por fin será peatonal. Hila (actual batle de Palma) tampoco dejará piedra sobre piedra”.

7, Dimarts.- POLLENÇA. F-R-V. Reunió de la Comissió Permanent.

8, Dimecres.- PiP n° 594, pàg. 18 i 20, Redacció: “Pregó del Carme...” que pronunciarà En Pere Antoni Borràs Rotger, prof. d’Educació Física a la UIB i secretari de la F-R-V. I entrevista al pregoner.

22, Dimecres.- PiP n° 595. Especial La

Patrona 2020. Essent CiLl la vibració sacra, màxima d’aquest jorn amb els seus “Goigs” majestuosos i la “Cançó del presos alliberats”, entre les 24 pàgines en xifres aràbigues i 24 en números romans, del PiP 595, només a una, la IX, apareix el nom de Miquel Costa, i encara citat per Mn. Antoni Mª Alcover, gran amic i admirador costenc, en la seva carta-crònica del 3-VIII-1884. (Vegeu “Les tonades de la nostra festa”, Per Agnès A. Cerdà Amengual). Gràcies Agnès!

AGOST

4, Dimarts.- POLLENÇA. F-R-V. Reunió de la Comissió Permanent.

5, Dimecres.- PiP n° 596 (amb un bon “Resum d’una Patrona impensable”). Pàg. 17, Bernat Cifre: “El Puix-Patrona de mum-pare i mu-mare”, on l’autor recorda com els seus progenitors li mostraren els “Goigs” de CiLl- Pàg. 8, Gràcia Sánchez Font: “Presentació de “Temps de Festa””. Es la novel·la publicació de la Parròquia de Pollença, sobre litúrgia, Art i Literatura de la Vila, nodrida d’il·lustracions (magnífiques!) de la nostra artista Georgina Gamundi, amb proses de Mn Francesc Vicenç, Rector de Pollença i Port i la liturgista Rosa Ribes. També s’inclou un bon manyoc de versos del nostres poetes, entre els quals destaquen (és clar!) els de CiLl.

SETEMBRE

3, Dijous.- POLLENÇA. F-R-V. Reunió de la Comissió Permanent.

miscel·lània

Redacció Cala Murta

Diada de Cala Murta-2006. Rere l'àpat, concert de la Coral de Sa Pobla. A l'entremig B. Cifre demana un aplaudiment a Mª Cifre Cerdà, germana de Mn. Martí de "Can Cusset" del "Pont Romà" a Pollença, gran recitador popular, alegria màxima de tals sobretalles. Havia mort el 22 de gener del mateix any. Al cel sia Mn. Martí Cusset, i molts anys a nosaltres per a recordar-lo.

Entrada a la Cova de Sant Martí d'Alcúdia i a mà esquerra el "Càntic per a renovació del culte en aquest antic santuari d'Alcúdia" (CiLI, 1893).

Publicacions recents de la F.R.V.

“Tradicions i fantasies”

Edició Crítica de Mª Antònia Perelló Femenia

Tom IV de l'Edició Crítica de les obres de Costa i Llobera

Tradicions i fantasies (1903). Miquel Costa aplega vint-i-vuit composicions de temàtica diversa i d'extensió desigual, més el llarg poema *La deixa del geni grec* i la traducció d'un fragment d'*Orfeu*, de Virgili. El llibre segueix el camí èpico-líric iniciat a *De l'agre de la terra* (1897), encara que amb més fortuna artística. L'arquitectura de *Tradicions i fantasies* descansa sobre diversos pilars estètics, que van des d'un romanticisme sentimental a un modernisme de caire parnassià, el qual anuncia un retorn al classicisme. Ens trobam davant un ram de poesies de tons i de colors variats, en què l'autor aplega peces narratives d'un marcat accent líric al costat d'unes altres més èpiques, que s'acosten al relat breu. El volum culmina amb el majestuós poema

La deixa del geni grec, premiat el 1902 als Jocs Florals de Barcelona. Malgrat la voluntat d'acostar-se als mites i a les llegendes, Costa mai no deixa de ser un poeta culte. Perquè, per construir aquest edifici poètic, no sols poua en l'imaginari popular de la geografia mallorquina, sinó que també s'endinsa pel bosc dels grans mites grecollatins, sempre embolcallats d'un aire romàntic. Aquesta empremta clàssica i mediterrània, que el poeta veu en les entranyes de la nostra tradició, resta simbolitzada en la lira que Melesigeni, el jove Homer de *La deixa del geni grec*, deixà abandonada dins les Coves d'Artà i que Nuredduna, personificació de Mallorca, reté entre els seus braços.

Nuredduna - 2020

3 raons per parlar-ne'n ara i aquí

1ª) Que per la Fundació Rotger Villalonga ha sortit publicat el tom IV de l'obra crítica de Costa i Llobera, tom titulat "Tradicions i Fantasies" i que inclou 28 poemes, essent el penúltim "La deixa del geni grec", poema cimal de Costa, protagonitzat per la nostra verge talaaiòtica Nuredduna. La peça resta degudament estudiada per la prof. Mª Antònia Perelló i Femenies.

2ª) Que el dit poema i per tant la dita heroïna de l'anomenada Tribu de l'Alzina, torna a aparèixer com a poema antologat o escollit dins una altra recent publicació de la F-R-V, "La mar de blaves planures. Antologia lírica ". Miquel Costa i Llobera. Moll, nova editorial; col·lec. Balenguera.

Esperam que amb aquestes dues publicacions quedaran més divulgats la baleàrica Nuredduna i el grec Melesigeni (Homer), figures en les quals s'estructura el mite més important de les nostres Lletres.

3ª) Raó a favor de la nostra estimada morena Nuredduna: que enguany, 2020, s'han complit els 25 anys que l'estàtua de bronze de l'heroïna era inaugurada a davant la platja de Can Pere Antoni, al bell mig de l'arc de la Badia de Palma. 25 anys que l'esplèndida Nuredduna, segur l'obra mestre de Remígia Caubet i González, rep tot el sol, blavor i salobre esplendents de l'amplíssima balconada palmesana.

Doncs la grandesa de l'efígie, que ara no ens cansam de contemplar, cobreix, oculta la misèria de l'art de la política car, per si no ho sabeu, conluda l'obra per la il·lustre artista el 1975, no seria inaugurada fins 20 anys després, el 1995, havent estat represeliada –"confinada"– dins dos calabossos successius, s'Escorxador i Son Pacs, enmig de cartons, ormejos i trasteria diversa. (Llegiu en el CALA MURTA n° 16, any 1995, pàgs. 3-4 el simpaticuíssim escrit de Damià Ramis Caubet, fill de l'escultora i, per tant, germà de la model de l'escultura, Guillermina (o millor Guillemona), que ens deixà fa poc. Sort que la tenim en gros i en bronze...!).

(Disgressió: Llàstima, dic jo, que una obra d'art –tan meritòria– no hagués tengut, durant son "confinament" un advocat com el gran romà Ciceró quan va haver de defensar el poeta grec Àrquies, el 62 a.C., que usava i es beneficiava dels drets de la ciutadania romana sense posseir-ne el títol. Aleshores Ciceró, entre altres raonaments, féu una exaltació de la poesia, art sublim. Si Àrquies era un "indocumentat" ho compensava àmpliament amb la condició de poeta. Paral·lelament l'estàtua obrada per Donya Remígia podia haver evitat presó i abandó, si qualcú, qualque Ciceró hagués compensat tan il·legal, antidemocràtica naixença amb el mèrits de l'art escultòric en general i amb el encerts i meravelles particulars del monument.

Així, doncs, gràcies Sr. Batle Fageda i Consistori pel que aconseguireu bonament en favor de Guillemona-Nuredduna, com Ciceró a favor de Àrquies, o només amb un cop de puny damunt la taula, sens recórrer a tantes literatures.

I sobretot enhorabona a tu, Costa i Llobera, Miquel gloriós “culpable” del altíssim mite “nureddunenc”.

NUREDDUNA fa 25 anys monumentada a la Badia de Palma

A l'aire els teus cabells, tu, Nuredduna,
tos joves anys los llances sobre el mar...
Ton cos bronzi de l'Art és un gran far,
potent més que els raigs tots de sol i lluna.

T'han treta de les Coves. Has sortit
agafant amb la dreta aquella “deixa”
que et féu Melesigeni; i amb plor o queixa
rebies amor i mort, dubtosa nit.

De la gran Cova on restaves abraçada
a una lira que vibra en to eloqüent,
i per ella fecunda i prou ardent,

sobresurts missatgera i animada:

–Terra grega amb ca-nostra: un sol respir!

–Pels nostres i pels grecs: un mai morir!

Bernat Cifre
26-28/10/2020

Monument de Nuredduna en la badia de Palma. Foto, Última Hora.

Publicacions recents de la F.R.V

“La mar de blaves planures”

Antologia lírica de Miquel Costa i Llobera

Extracte de la presentació a càrrec de la Nova Editorial Moll (2020).

El 1972 es complia el cinquantenari de la mort de mossèn Miquel Costa i Llobera; una commemoració que donaria pas a homenatges fastuosos tant a la seva vila natal, Pollença com a altres localitats arreu de l'illa de Mallorca. Fou aleshores quan l'Editorial Moll, que amb anterioritat havia divulgat la seva obra poètica amb l'edició de cinc volums, s'hi adherí amb una antologia dels poemes que foren considerats com a més notables i representatius. Com totes les compilacions, la publicació d'*Antologia Lírica* (1972) corresponia a criteri subjectiu però que, més enllà d'inclusions i exclusions, d'encerts i desencerts, permetia oferir una panoràmica d'una producció literària lenta i espaciada, amb llargs

interval·ls de silenci, però d'una influència cabdal.

Alguns dels poemes serien modificats per l'autor en edicions posteriors. En qualsevol cas, aquest volum es limita estrictament a recollir les versions aparegudes en la primera edició de cada obra.

L'obra de Miquel Costa i Llobera (1854-1922) constitueix un llegat d'una retòrica perfecta, on la paraula i el sentiment tenen una mateixa mida; on la imatge correspon sempre a una veritat natural. El poema hi esdevé un espai en què la sublimació del paisatge i el seu color ens apropen al recolliment de l'espiritualitat més contemplativa, a un ideal de vida ascètica, íntima i elevada.

“DAMUNT L'ALTURA”

de Costa i Llobera, 1874

Damunt lo front de la serra,
bé pots, cor meu, reposar,
suspès entre cel i terra
sobre l'abisme del mar.

Oh Vida de tota vida!
Oh Font eterna d'amor!
De ton ser qui no té mida
veig ara la resplendor!

Veig tes ales que es despleguen
tot lo creat abraçant,
i mos genolls se dobleguen,
se dobleguen adorant.

De vida, llum i harmonia
rebull l'espai sense fi,
jove com el primer dia
que l'ull de l'home s'obrí.

Les roques mig trabucades
damunt la mar sense fons
on sols passen les ventades,
les boires i los voltons;

lo pinar que se desplega
baix de mos peus onejant,
mantell immens que rossega
d'aquesta roca gegant;

la mar de blaves planures
que en el cel se va perdent,
i el cel de blaves altures
on se perd el pensament;

Tot viu, tot alena i canta,
canta l'himne de l'amor...
Obra de Déu bella i santa,
poema del Creador!

Jo vull sentir ta harmonia
ton llenguatge mig comprès,
així com infant sentia
la dolça cançó del bres.

Vull veure les riques festes
de ton sol enamorat,
i dins tes coves ferestes
vull sentir la tempestat.

Del molar, rei de les ones,
vull veure el salt poderós;
de lliris i papallones
vull sentir el bes delitós.

De l'avenc a l'estelada
vull espaiar l'esperit,
per dins vents i nuvolada,
terra i mar, aubes i nit.

De ta essència beneïda
vull rabejar el cor meu;
vull viure d'aquesta vida
que acosta l'ànima a Déu!

Nou esperit mes entranyes
fa commoure i tremolar,
i sobre mars i muntanyes
sembla que pugui volar...

Pers mai sentits a mi vénen
dels fons de los cels oberts,
i ara mos braços s'estenen
per abraçar... l'univers!

. . . . .

Poesia, Poesia,
verge del càntic divins,
amor de l'ànima mia,
germana dels serafins,

vine ja: l'hora sagrada
en què parles a mon cor,
ja escampa sa llum daurada
damunt lo dia que es mor.

Ja, entre les veus de misteri
que s'aixequen de la mar,
la remor de ton salteri,
oh verge, sent ressonar.

Vine ja: i damunt la serra,
sols a davant del Senyor,
cantem amb cels, mar i terra
l'himne sagrat de l'Amor!

Publicacions recents de la F.R.V

“Cala Murta, racó de ma vida”

Xè Recull de poemes de Bernat Cifre

Del “Pròleg una mica horacià”, per M^a del Carme Bosch:

...”l'autor ha aplicat la correcció i càstig recomanats pel preceptor llatí...” “El conjunt està ben estructurat, des de la “Lletra de convidat”, a manera de pòrtic, fins a un “Finale” en prosa acusador i descriptiu, titulat “Salmejant entre Hosannes i Misereres”... “Miquel Costa i Llobera és present en tota la poesia de Bernat

Cifre”... “La “personificació” afecta la naturalesa dins l'obra d'en Cifre: els pins, gent quieta, humil en bon temps, sempre benefactors, pintors de les roques i protectors dels humans, es queixen, víctimes de l'huracà arrasador...”; “la figuera, madona estufada, esponerosa...”

“CRESTES I VALLS” de “Cala Murta, racó de ma vida”

Què belles les altures! D'allà enfoquen i apunten
els ulls, que tant s'esglaien de llum i d'horitzó!
Altives les altures, quan més i més s'emmunten,
molt més el cor bombegen, que és màquina i motor.

Quin goig quan entre roques i penyes que remunten,
s'abaixa una planura, amb fonts d'ombra i frescor!
Allà, a peu pla, caminen els homes; i conjunten
hisendes i vivendes, i planten verd conró.

Les valls sota les crestes, les valls que ens deixen viure
i reposar i asseure'ns, i platicar i conviure
enmig de flora i fauna que ens fan provisió...

Les valls potser connectin amb recta carretera
que ens obrirà bell trànsit, malgrat qualche barrera:
La Vall de Cala Murta i Vall de Formentor...

Oh valls, més que veïnes! Veinatge i germanor...!

Quantes coses inspiren els pins!

“A UN PINO”

de Dionisio Ridruejo y Jiménez

(Burgo de Osma, Soria, 1912 – Madrid, 1975)

Pino esbelto y tranquilo,
soledad de la tarde,
tan concreto en la libre
desolación del aire,
tan alto cuando todo
se confunde y abate
y huye el sol a tu copa
tibio y agonizante.

Cómo me fortalece
la paz de tu combate,
ascensión sin fatiga,
raíz honda y constante.

Tu majestad envuelve
el cielo sin celaje
y en tu recio sosiego
la tierra se complace.

Mis ojos educados
en tu sediento mástil
ascienden y divisan
la soledad más ágil,
mientras sueña el silencio
sin astros y sin aves
con el solo decoro
de tu verde ramaje.

Pino esbelto y tranquilo,
tu soledad te guarde
y consagre la mía
desunida y errante,
segada de su tierra,
extraña de su aire,
cuando aún es oro virgen
la cumbre de la tarde
y tú clamas e invocas
el tiempo de mi carne
y otro vuelo sin tiempo
que se sueña y se hace.

Madrid, 1941

Els campaments de Cala Murta fins al seu tancament el 2015

per Joana Cifre Borràs

(Estudiant d'Història, Universitat de Dundee, Escòcia)

El 1974 Dn. Ignasi Rotger Villalonga, amo de Cala Murta a la península de Formentor, va donar accés al públic al terreny de la finca per construir-ne els campaments de Santa Maria i de l'Alzinar. Les colònies d'estiu havien començat abans, sense cap tipus de construcció per utilitzar com a menjador, dutxes o bany. En aquell temps, amb Franco encara viu, l'únic campament era el de la Victòria, de l'Organització Juvenil Espanyola. Per fer-ne de nous era necessari demanar el permís al Bisbat, i finalment amb el permís escrit de Don Ignasi i el del Bisbat, les ja esmentades colònies començaren a la zona de l'Alzinar l'any 1974.

Aquestes primeres colònies varen ser gratuïtes, del 4 a l'11 d'Agost, i varen ser pagades amb els doblers recaptats amb donacions de particulars, rifes i sorteigs i el que es va guanyar amb el pagament de les entrades dels concerts dels artistes de la Nova Cançó com Maria del Mar Bonet, Lluís Llach i Raimon. Però l'any 1977 i el 1979, les colònies es varen interrompre, i en lloc de fer-se a Cala Murta, es varen fer a altres llocs, com a la Victòria. Els anys vuitanta es van tornar a reprendre a

l'Alzinar on es varen fer fins que es va tancar la zona a principis de la dècada dels 2000.¹

Va ser justament en aquesta època que es varen començar a pagar les tarifes d'admissió, que canviaven cada any. També es va afegir la temàtica setmanal, una per cada torn i les activitats continuaren com havien estat fins aleshores, amb excursions, tallers de fang i activitats de conscienciació sobre el medi ambient i la flora i la fauna de la zona. Les primeres "instal·lacions" les varen fer els monitors dels primers campaments, com per exemple les dutxes i el lavabo amb parets i sostre de canyís, com la zona del menjador, i més tard, quan la porxada on es menjava va ser més permanent, una escala de formigó. Per tot això hi anaven els monitors dels primers campaments de l'Alzinar, a construir-ho a Cala Murta mesos abans de que comencessin les vacances d'estiu.²

Durant els anys que han passat des de aleshores, s'han fet nombroses trobades culturals a l'espai dedicat a elles al bosc de la cala. Els campaments, durant els 30 anys de la seva història, van complir amb el seu

1.- Pere Llobera, entrevistat sobre els Campaments de Cala Murta dia 6 d'Agost de 2020.

2.- Sadurní (Nino) Moreno i Martí Fornés entrevistats sobre els Campaments de Cala Murta el 6 d'Agost de 2020.

Fotografies dels campaments als seus inicis

paper d'educació dels infants, no tan sols de Pollença però de l'illa i per ells han passat varies generacions de pares i fills.

Moltes associacions, també hi han portat a terme acampades i colònies d'estiu, tant religioses com seculares. Dites associacions no venien només de Pollença sinó també d'arreu de l'illa, sobre tot de Palma i de diversos pobles del pla, i fins de Catalunya, com demostra la "participació" del grup d'escoltes de Barcelona i del grup escolta Mafeking, també de la mateixa ciutat.

A poc a poc els temes es van anar ampliant, i els nins als campament no només aprenien sobre la naturalesa de l'illa sinó també de la natura i cultures d'arreu del món, amb activitats i nits temàtiques que anaven des de la Xina fins a Àfrica i al natiu Americans dels Estats Units i Amèrica del Nord.

Els campaments han figurat varies vegades a diaris locals i insulars des de la seva fundació fins a la seva clausura i també a publicacions de to ecologista com "*El ecologista*" que anuncià el 5 d'Agost de 1986 la realització d'un campament anomenat

Natura 86, organitzat des de l'ajuntament de Palma per el grup Ornitològic de les Balears amb la Doctora Antònia LLabrés.³

En els primers anys la ja esmentada tasca d'educació amb diferents organitzacions promovent el coneixement de la natura, la convivència i la cura al medi ambient com mostra el fet de que l'estiu del 1990 un grup de cinquanta joves que eren al campament, aquesta vegada organitzat per la Secció de Muntanya del Club de Pollença, la 18^{ena} vegada que l'entitat n'organitzava un, van passar un dia netejant Cala Figuera.

Però els campaments, per motius legislatius, finalment van haver de tancar després de l'estiu de 2015. Això però, no era res nou, ja que es veia venir uns anys abans, el 2009, quan, sense esmentar motius explícits, un article del *Punt Informatiu*, el Juny ja parlava de la possibilitat de que es tanquessin, tot i que pareixia que el campament de l'Alzinar podria tornar a obrir després de l'incendi, cosa que al final no va arribar a passar.^{4 i 5}

Com ja s'ha dit abans, amb el pas del

3.- Sense autor, "Anunci sobre les activitats dels campaments de Cala Murta", *El ecologista*, 5 d'Agost de 1986.

4.- Eva Cerdà, "Les colònies de Cala Murta encalenteixen motors", PiP del 1 al 15 de Juny de 2009, pàg.7.

5.- Maria Magdalena Torrella, "Els campaments de Cala Murta en perill", PiP del 16 al 31 de Març de 2009, pàg.14.

6.- Carme Carsi Cerdà entrevistada sobre els Campaments de Cala Murta dia 15 de Juliol de 2020.

Els nins a Cala Murta i d'excursió

temps les coses varen anar canviant, vist en les generacions de pares i fill que hi anaren. Na Carme Carsi recorda els primers anys, just després de la fundació dels campaments als que ella va assistir quasi només el primer grapat d'anys, abans de tornar-hi com a monitora que va ser durant uns dotze anys; temps per tant, del que en recorda més. Conta que els campaments de la secció de muntanya duraven dues setmanes el mes de Juliol, amb un preu d'inscripció per una setmana d'unes 2.500 pessetes, tan sols el preu d'inscripció que es pagava després de la reunió informativa al Club Pollença una setmana abans de que comencessin els campaments. Però el pagament el feien majoritàriament els pares contribuint amb coses com llet, pa o altres coses de menjar o serveis, com cuinar els menjars.⁶

També recorda els temes setmanals, les activitats i les nits programades al voltant d'aquestes temàtiques, igual que les excursions a Cala Murta i a Formentor, les nits de jocs i cançons.

De Don Ignasi en té una memòria agrad-

able, el record d'una persona amable que visitava els campaments una vegada a la setmana per veure com anava tot o si feia falta res. També es preocupava de parlar amb el monitors i organitzadors. Però ja poc abans de la mort de D. Ignasi els campaments varen passar a mans de la Fundació que duia el seu nom, i les coses van canviar una mica. Del tracte tan proper que hi havia amb D. Ignasi es va passar a un tracte més distant amb la fundació. Altres també recorden aquest caràcter amable de D. Ignasi, com per exemple el que va passar l'estiu que al campament de l'Alzinar no tingueren dipòsit d'aigua per les dutxes.

En varen haver de demanar un a En Miquel Cifre Pericàs, que els hi deixà aquell estiu. Però, en saber-ho D. Ignasi en va fer construir un de formigó a prop dels campaments que es va utilitzar fins que tancaren anys més tard.⁷

Una altra cosa de que se'n recorda na Margalida és del sistema de pagament de l'estada dels nins als primers campaments que es varen fer a partir de l'any 1974,

7.- Margalida Provençal entrevistada sobre els Campaments de Cala Murta dia 24 de Juliol de 2020.

8.- Sense autor "Anunci sobre els campaments de Cala Murta", El gall, Juny de 1986.

9.- María Cifre Carsi, entrevistada sobre els campaments de Cala Murta el 15 de Juliol de 2020.

10.- Carme Carsi Cerdà, entrevistada dia 15 de Juliol de 2020.

11.- Francesca Coll Rigo entrevistada sobre els Campaments de Cala Murta dia 17 de Juliol de 2020.

Nins i nines del campament a Cala Murta

abans de que es construïssin els espais definitius; així com també de tot el material necessari. El preu era tan sols per la inscripció dels nins i per el sou dels monitors, tot l'altre es pagava mitjançant rifes i sorteigs, ja que la utilització dels terrenys de D. Ignasi era gratuïta.

Els preu varen anar canviant, i com surt a l'article del diari *El gall* de Juny de 1986, el preu era de 2.500 pessetes per als socis i 3.200 per els que no ho eren, de les quals 700 eren per fer el carnet de membre a la Secció de Muntanya i les 500 de la preinscripció.⁸

El diari també parla dels grups, en dos torns amb uns 45 nins a cada un. Del primer torn d'aquell any, que va ser del 6 al 12 de Juliol hi anaven els infants de 6 a 9 anys, i del 14 al 20 del mateix mes els nins d'entre 10 i 14 anys. Tot hi així als dos torns es mesclaven nins de diferents edats.

La seva filla Maria també hi va anar uns anys, ella al campament de Santa Maria quan el campament de L'Alzinar havia tancat anys abans degut a l'incendi i mai no va tornar a obrir malgrat els ja esmentats intents i rumors l'any 2009.

Així, entre les similituds que hi havia entre

l'època al campament de l'Alzinar de la seva mare i el seu, hi havia la temàtica setmanal, els jocs i el cant per la nit a la vora de la foguera. També té record de les gimcanes bruta i de la por, i les pel·lícules projectades a un llençol. Conta com una nit, quan ja era ajudant de monitora, varen anar a dormir a la platja de Formentor, i una altre al bosc. També té record de les excursions al Fumat a les quatre del matí per veure sortir el sol, i les manualitats a les fosques abans de partir.⁹

El canvi generacional es veu quan na Maria explica que els campaments eren una oportunitat per tenir una setmana lluny de la tecnologia, sense mòbil, ordinador o televisió. Cosa que, és clar no era així quan la seva mare hi anava. Però ambdues coincideixen en que era una gran oportunitat per als nins, per aprendre i per guanyar independència fora de casa, lluny dels pares durant la setmana que durava cada torn.¹⁰

Altres, encara més joves que na Maria, recorden coses similars, com na Francesca que va anar ja al campament de Santa Maria ja cap al final, pocs anys abans de que es tanqués el 2015, el voltant de l'any 2012. Ella també recorda despertar-se amb

12.- <https://vimeo.com/20784524> [accedida 30 de Juliol de 2020].

Nins fent fang i jugant a jocs a l'esplanada del campament

Vegeu Vídeo. Reportatge de Televisió de Mallorca dels Campaments de Cala Murta.

música sobre les vuit del matí, dels jocs i les cançons del vespre i la excursió al Fumat a les quatre del matí després de fer manualitats a les fosques. La guerra de pintura, pescar síndria amb la boca o fer el mateix amb pomes recobertes de Nutella a la gimcana bruta, o la gimcana de por, tot i que a vegades, aquesta última podia resultar una mica “forta” degut a les bromes que feien els monitors.¹¹ Els grups, cap al final ja eren nins més grans, uns cent dividits en grups, cada un d'un color amb nins de totes les edats. Però també era una setmana lluny dels pares, sense cap tecnologia.

La temàtica de l'any 2012, un dels darrers va ser el de la pel·lícula de Disney, “Peter Pan”; els monitors, i segurament també els ajudants de monitor com na Maria es van fer passar per diferents personatges i s'hi van disfressar.

Potser el record més bonic, de part de na Carme, un anècdota, és el de *la pastilla contra l'enyorament*. Era simplement una pastilla de vitamina C, que els monitors donaven quan algun nin, sobre tot dels més petits, enyoraven els pares i casa seva, les primeres nits. Com si fos màgia, els petits es tranquil·litzaven tot d'una.

Encara quan D. Ignasi era viu alguns dels

monitors dels campaments pujaven a les cases de Cala Murta després del campament; anaren a ajudar a recollir les ovelles per dur-les a tondre com una mena d'acte d'agraïment a D. Ignasi per deixar que s'usessin els terrenys dels campaments de franc.

També cal esmentar el paper dels pares, sobre tot de les mares, algunes de les quals s'oferien voluntàries per pujar durant la durada dels campaments, una setmana per cada torn per cuinar i supervisar els campaments. Algunes d'aquestes mares seguiren oferint-se voluntàries fins i tot els anys després de que els seus fillets haguessin deixat d'anar-hi, ja bé fos per acampar-hi o d'ajudants de monitors o com a monitors, com bé mostra aquest vídeo.¹² Tot perquè els agradava cuidar els nins i tenien el record de les experiències dels seus propis fills i de com s'ho havien passat.

Després dels campaments, mentre D. Ignasi era viu, alguns nins pujaven a les cases de Cala Murta a veure-l, i recitar per ell un poema de Miquel Costa i Llobera; altres li regalaven àlbums de fotografies preses durant les diferents activitats ja esmentades com a gratitud per haver-los deixat utilitzar els terrenys.

Joves poetes de la Mediterrània: Margalida Tous Binimelis”

“ÀNGEL”

Obre'ns les portes d'aquest món
de fantasia que construeixes
a cada passa i de gom a gom.

Té el cor cansat d'enyorar i estimar,
àngel d'ulls clars i de pell de lliri tèbia
de primavera i d'infant, amb les teves
mans de seda trenques el vidre punxegut
d'aquesta congesta de silenci.

Els teus dits de cotó de núvol
palpen ben endins aquest cos flàcid;
carn, músculs, venes, pell, cèl·lules, cor, sang...

Encens amb delit els sentiments amnèsics
d'aquest cor fatigat d'estimar
impregnes de llum els estels ennegrits
dins aquesta nit d'hivern.

“ANGOIXA”

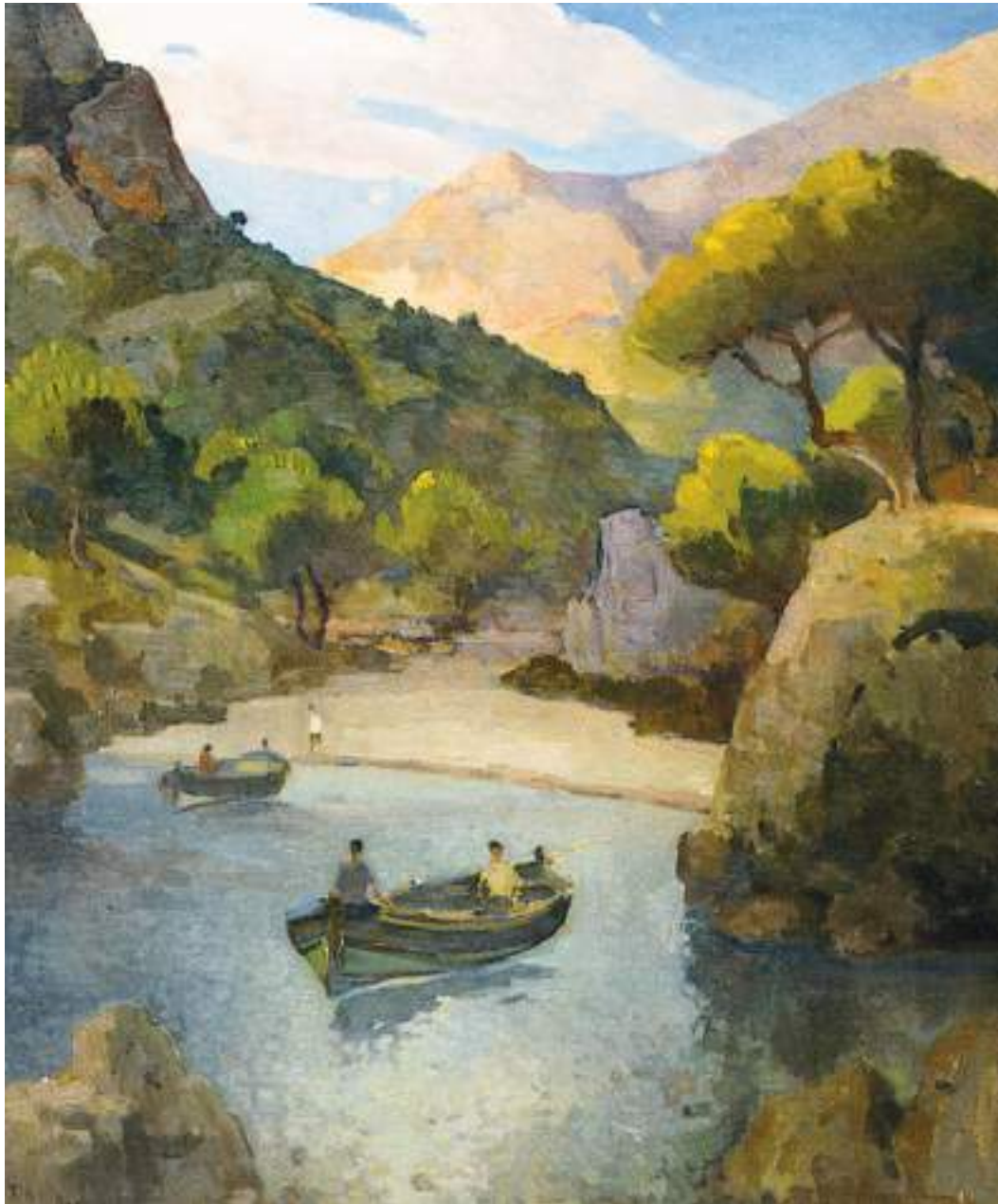
Un crit eixordador que escanya
el buit silenciós de l'univers
on ningú et sent ni estima,
la gola seca, l'alè ressec,
pelegrí, cerques oratge
i el cor no fa més que ofegar-se
dins baverades de tristesa.

“AMISTAT”

S'han trencat els murs de la inseguretats i el silenci,
deixes la por al calaix de l'oblit.

Quan m'esfilagarsaves la vasta madeixa
de veus inefables teixides en els fils del cor,
sonniava desperta, petita en els teus braços.

Cala Murta de Formentor per Tito Cittadini. Està molt enfora la pintura d'en Tito a la música de Mozart?

Tito Cittadini Podesta (autoretrat).

Buenos Aires, 1886 - Cala Major (Palma), 1960.

**Nou edifici de la Fundació Rotger-Villalonga a Pollença.
Planta Baixa –sala de cultura i d'actes–.
Enfocament des de el carrer Philip Newman.**